

Hind 40 marka

ROMAN

No 13

SISU:

H. Courths-Mahler: Sinust küll ei lahku ma!
Edgar Allan Poe: Kukkumine Maelstromi.
Karl Rosner: Kollane surm.
Lulse Westkirch: Kitsekarjane Martin.
Hasse Zetterström: Aerud.
P. Grünfeldt: Mõned mõtted.
T. Heini: Lihula lossi waremed.
J. A. Gontsharov: Fregatt „Diana“ hukkumine
Hellmuth Unger: Tähtedewaheline reisibüroo.

SP
7580

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENK",
TALLINN, 1924. III. AASTA KÄÄK.

Romaan

Nr. 13

Ilmub kaks korda kuus.

1924

III aastakäik.

Sinust küll ei lahku ma!

Saksa kirjanik Hedwig Courths-Mahler'i romaan.

8

"Nad kannavad hoolt, et sinu praksis veel suureneb," naeratas Elisa.

"Ah, see on selletagi küllalt suur. Mististi oled juba märganud, et patšendid mulle veel waewalt aega annavad.

"Jah, haiged teavad juba, et sul nende hea käekäik südamas seisab. Nii kõiges häbas trööstida ja aidata — milline rõõm see on!"

"Kõiges häbas? Ah, kui sa teaksid, kui tihti inimene on võimetu. Ja kui tihti hingehäda ihu hädast ühe kätib! Sealgi tahaksin aidata, sest tihti läib üks häda teisele kätt kätte, kuid minu jõust ei jääku alati. Mulle oleks veel tarwis teguõnimsat abilit. Jää sinu minu juure ja toeta mind. Meie kodu on palju kodusem, sest laadid kui sa jälle sinu viibid. Kas sa siis tõesti enesega ei lase rääkida, Elisa?"

Neiu waatas talle naeratades otta.

"Ei, Ernst, mitte igamesti. Ma jään veel vähiks ajaks, siis lähen jälle wälja laia maailma. Sina aga peaksid enesele ühe abilise majasse tooma, Ernst."

Ernst waatas talle murelikult otta.

"Ema soowid on sullegi külge hakanud."

"Ja ütles mulle ainult, et tal hea meel oleks, kui sa naise wõtaksid."

"Ja jutustas sulle siiski ka kaks "selge sinise neiu" filmi" omanikust — eks?"

"Räthe Brand on tore neiu, Ernst. Oppisin teda tundma — ja ema juttu polnud ta kiituseks wajagi."

Ernst naeris pisut pilkawalt.

"Teie naised olete kõik eht abielusobitajad. Mis te sellest ometi saate, et mind piinate?"

"Mõni inimene punnib õnnele wastu — lausa laheduse pärast," naeratas Elisa.

Ernst waatas talle suurt filmil otta.

"Ei ma usu, et õhtki neiu nii wõin armastada, kui sind olen armastanud."

"Ernst!"

Ernst raputas pead.

"Ei ei, ära ehmu, Elisa. See on mõõda. Seftsaadid kui tean, et su üda teisele kuulub, on minu süda üksna wait jäänud. Aga — kellegi teise wastu ei tunne ma seda, mis sinu wastu tundsin. Tahtmatult wõrdlen ma kõiki sinuga, ja — järele jääb tühi koht, mida wõimata on täita."

Elisa ohkas ja waatas igatsewal pilgul laugusse. Aga koke jälle waldas ta enda ja naeratas:

"Waata — nii halvasti tunnen ma sind — mulle paistis, nagu näeksid ja Räthe Brandti heameelega."

"Näen ka, Elisa. Ja mõnes asjas on ta sulle sarnane. Aga — niisugune neiu wõib oodata, et teda mitte ainult mõne sarnaduse pärast ei armastataks. Mitipalju kui mina sind tunnen, lähed sa waewalt kellegi teisele, sest see, keda sa armastad, on sulle kadunud. Sellepärast jää meile. Meie saame iksteisele alati hästi aru. Mulle on see otse pinnalik, et jälle wõõraste juure tahad minna. Siin on sinu kodu, Elisa."

Neiu andis talle ruttu läe ja ta filmid olid niisled.

"Armas, hea Ernst, kui ma su pakkumise wastu wõtaksin, siis oleksin ma sinu ja tädi wastu tänamatu."

"Võllus."

Neiu raputas pead. Ta teadis, et ta pidi lahkuma, kui Ernst weel tahtis tält ja ilusat õnne leida. Ja ta tahtis ruttu koha otsida.

Ta lõpetas jutü.

„Waata, Dörte seisab läwel ja kutsub meid. Wistiski on kohwi juba valmis ja tädi Johanna ootab meid.“

Ja nad ruttasid koju. — —

Ilm jäi ilusaks ja Elisa ning Ernst käisid iga päew järwel sõudmas.

Elisa oli ühe ajalehe kuulutuse peale salamahti kirjutanud, aga seni weel mitte wastust saanud.

Ühel päewal, kui nad järwelt tagasi tulid, tuli Dörte neile äeda wastu.

„Breili Elisa — Teile on kiri tulnud!“

Elisa mõitles koha koha peale.

„Kiri mulle?“ küsis ta, ilma et Ernsti peale oleks waadanud.

„Jah toodi „Kaiserhofi“ hotellist.“

Elisa waatas imestades üles.

„Hotellist?“

„Jah, tooja tahtis koha wastust oodata, aga ma ütlesin, et Teid kohus ei ole ja ta tunni aja pärast tagasi tulgu. Kiri oli õieti adresseeritud herra doktorile, ja et proua doktor armas, et see mõiks kellegilt olla, kes arsti tarwitab, siis awas ta ümbritu, millel seisis: „Koha awada“. Selles seisis aga kiri, mis preili Elisa aadressi kandis.“

Elisa raputas imestades pead.

„See on mis küll efektus.“

„Seda näed koha, Elisa. Mine aga tuppa, mina panen paadi seni kinni.“ ütles Ernst.

Uga Elisa ootas, kuni Ernst valmis sai.

„Sellega pole ju ruttu,“ ütles ta rahulikult.

Üheskoos läksid nad koju ja Dörte kadus kööki.

„Kiri on kohwilaul,“ ütles ta weel Elisale.

„Hea küll, Dörte.“

Õestoas istus proua Heinzius kohwilaul. Ja Elisa tassil kõrwal seisis kiri. Ta lahmas selle järele. Uga selle peale atnust pillu heites tufatas ta ehmunud koku.

„Mu Jumal!“ hüüdis ta kahwatades ja ta käsi wärises.

„Ema ja poeg filmitsewad üksteist ehmunud.“

„Mis sul on, Elisa!“

„See oli lõdwalk wajuunud toolile ja filmitsewad kirja kural. Siis tõstis ta filmad üles ja nägi poja ning ema kurbi nägusid.“

„Ehmatastü waga,“ ütles ta tafa ja ruttu.

„See kiri — tunnen käekirja selgesti — tuleb wärst Aleksander Kalnokylt.“

„Temalt?“ küsis Ernst kohludes, ja ema filmitsewad kural Elisa nägu.

„Jah, temalt. Kuidas on see võimalik?“ ütles noor neiu ulmaselt.

„Doe ometi,“ sundis tädi rahutult.

Elisa wajutas käe rahustawalt oma meeskult põskuwale südamele ja awas siis kirja õhates.

Ta filmad lendasid ridadest üle.

„Minu kallis Elisa! Eila õhtust saadid wibid ma siin R . . . s ja elan „Kaiserhofi“ hotellis Aleksander Kalnoky nime all. Alles nüüd sain kindlasti teada, et sa oma sugulaste juures wiibid, kelle aadressi mulle Tatjana andis. Ma palun sind südamest läbirääkimisele. Mul on sulle lõpmata palju ütelda — ja üsna üksi pean ma sinuga rääkima, muldu oleksin sinu sugulaste majja tulnud. Weel täna peab see sündima, niipea kui võimalik. Wiimast korda pead sa mind kuulma. Seda tegemast ja ei keeldu — mõtle, nagu oleks see surija wiimne palwe. Saada mulle mõned read, kus ja millal ma sinuga wõin ilma eskortarata rääkida. Sinu Easja.“

Elisa laskis kirja langeda ja wahtis oma ette. Mis ta südames nüüd sündis, oli midagi nimetumat. Hõiskamine, hirm ja walu, mure ja õndlus — nagu tuulekeerutis waldas see teda. Kohkudes waatas ta emale ja pojale otse.

„Ta on siin — „Kaiserhofis,“ ütles ta tasakest.“

„Wärst Aleksander?“ küsis wana daam, kuna Ernst neiu te tummalt küsides otse wahtis.

„Jah — tema,“ Elisa ja andis kirja tädile.

See andis selle pärast lugemist pojale ebasi. Etis astus Ernst tema juure ja pani oma käe ta kaele.

„Rahuliku's jääda, Elisa!“

Neiu ajas enda walusa naeratu'ega sirgete.

„Rahuliku's? Ei — ei — seda et sa ma olla.“

„Mis tahad sa teha?“

Neiu filmad särasid niiskelt.

„Tema soowi tähta, ja kui mu elu sellest oleneks — ma tunnen, et midagi on juhtunud.“ „Mõtle, nagu oleks see surija wiimne palwe“ — kirjutas ta. Seda palwet ei wõi ma täitmata jätta.“

Ernst noogutas pead.

„Seda ma ootasin.“

„Uga kus tahad sa temaga koku saada, Iaps?“ küsis tädi. „Pea meeles, et elame wälises linnas. Kui sind keegi wõõra herra seltsis näeb, tõuseb tähti jutt.“

Elisa waatas talle plinatult otse.

„Uga ma pean temaga rääkima, tädi, pean!“

„Siis kutju ta parem siia.“

„Uga ta tahab Elisaga üksi rääkida, ema,“ ütles Ernst.

"See mõib ka film sündida — eksitamatumalt kui mujal — ja ilma tühja juttu kartmata."

Elisa hakkas tergemini hingama.

"Kui sa seda lubad, siis oleks see küll kõige parem."

"Muidugi. Kirjuta talle, et ta siia tuleks."

"Jah, seda ma teen. Ja teatan talle, et teba üksti vastu võtan. Wististi on tal tungivad põhjused, muidu ta seda ei nõuaks."

Tädi ohkas.

"Laps, ta lükkab su jälle mõttusesse, nüüd, mil sa juba oled rahulikumaks jäänud," ütles ta murelikult.

"Oma peale ei või ma nüüd mõelda, armas tädi. Kirja toon teatav mulle, et midagi on sündinud ja et tal midagi meeleheitlikku ees seisab. Ma pean teadma, mis see on, ja pean katsuma teda sellest tagasi hoida, kui sel tema kohta õnnetud tagajärjed on."

"Ja kui õnnetus sind tabab, mu armas laps?"

"Mis minust!"

"Lubo, et Elisa teeb, mis ta tahab, ema. Niisugustes asjades on teiste nõu tühine," ütles Ernst olustawalt.

Elisa surus tänuhulka ta läti. Proua Heinzus siitas rahustades ta juukseid.

"Ütle sinu sulle ainult, mis oma kohuseks arwastin. Kuna sul kindel nõu on, siis ei taha ma sind keelata, waid aitan weel, niipalju kui võin. Nüüd mine ja kirjuta wärststile. Kästjalg tuleb warsti wastuse järele."

Elisa suudles teda ja läks. Oma toas kirjutas ta noorele wärststile:

"Armas Sassa! Suure rahutusega ootan ma sind, et kuulda, mis sul mulle on ütelda. Ma tunnen, et midagi paha on sündinud. Minu tädi ja tädi poeg teawad, et sind armastan ja mis on sündinud. Nad on nõus, et sinu sooviti täidan, soowivad aga, et tühja juttu eest hoida, et sa meile tuleksid. Wõtan su üksti vastu; kui tahad, ei tarwitse ja minu omastega kokku saada. Siin saame kõige eksitamatumalt rääkida. Dotan sind kohe. Elisa."

Ema ja poeg olid Elisale rahutult järele waadanud.

"Mis sa sest külastäigust arwad, Ernst?"

"Koor arst ajas enda sirget."

"Ei tea, ema. Igatahes on siin midagi ebaharilikku. Arwatawasti on wärst wanemate teadmata siin. Wõimalik, et ta tahab Elisat salajärgendusele meelitada."

"Seda arwan mina ka. Aga mis me teeme, kui asi tõesti nii on?"

"Siis jätame otuse Elisa asjaks, ema."

"Sina ei waiBLEKS sellele wastu?"

"Ei. Ka siis, kui mul selleks õigus oleks, mis aga nii ei ole. Igatiks elab ise oma elu, ja kui Elisa ühe niisuguse salajase abielu tagajärjed oma peale wõtab, siis ei tarwitse teda takistada, et ta õnne nii wõtab, kuidas ta seda kohaseks arwab."

"Aga ma ei usu, et niisugune ühendus kestwalt õnne toob."

"Kestwalt? Armas ema, milline õnn on kestew? Elisa mõib sel kombel wähest õnnelikumaks saada, kui abielus, mis mõlemapoolsel kokkuleppel tekkinud, kus omaksed jah ja aamen ütlesid. Mina tunnen Elisat — tema käib ise oma teed. Niisugune netu kui Elisa armastab elus ainult lord, siis aga elu lõpuni."

Ema ohkas.

"Sina saad temast aru, sest te olete ühesugused."

"Jah, ema, see mõib olla. Aga fina ise oled ka niisugune ja ei teeks Elisa asemel põrumugi teisiti."

Nad waatasid üksteisele naeratades otsa ja mõtsid üksteise käest finni.

"Sa tead hästi, kust sa oma ema mõid tabada, poeg. Aga — ootame emme ära, mis wärst soowib, enne kui seisukoha wõtame. Igaks juhtumiseks saadan ma Dörte kusagile wälja. Tema ei tarwitse wärsti näha. Sina mõid rahulikult oma haigeid waatama minna ja mina jään siia tupp. Siis mõistu Elisa oma külaline ise wastu ja ajagu temaga wõdrastetoas juttu."

"Nii on õige, ema, fina oled alati tark ja ettewaatlik."

Nüüd teatas Dörte, et kästjalg jälle seal olla.

Elisa tuli kirjaga trepist alla. Ernst wõttis kirja, mis lihtsalt herra Aleksander Rainohy nime kandis, temalt ja andis kästjale. Dörte tegi uudishimulikud filmad, aga juba katuses teda majaproua.

"Dörte, korista kohwilaud."

Ja kuna Dörte seda tegi, ütles wana daam nagu mõõda minnes:

"Reegi tahtis mu detütrele kohta anda, Dörte."

"Kas siis preili Elisa juba jälle tahab ära minna?"

"Meie ei lase teda weel."

"See on õige, proua doktor, see on õige. Tema peab weel siia jääma."

"Jah. Ja fina, Dörte, pane enda riidesse ja mine lord haige rätsepanaise juure ning wii talle puuwilja. Minu poeg saadab talle need, ja need on talle wäga tarwilikud."

"Jah, proua doktor. Dieti tahtsin küll pesu walmis panna, aga seda wõin ju ka õhtul teha."

"Muidugi, Dörte — ruttu nüüd, et sinna saad." Tagasi tulla on sul aega."

"Siis mõiksin ka ke juure sisse astuda, proua doktor; juba neli nädalat pole ma seal enam käinud."

"Muidugi."

"Ruttu läks Dörte teele. Ka Ernst läks oma haigeid vaatama.

"Elisa, pea meeles, et ma sinu parim sõber olen," ütles ta Elisale. "Kui sulle mind waja on, mina olen alati walmis sulle nõu ja abi andma."

Neiu waatas talle tänulikult otse.

"Ma tänan sind, Ernst. Ja ära ole minu pärast mures. Mina lähen oma teed kartuseta. Minult tema ei pea enam kannatama, kui just peab."

Ernst naeratas.

"Sul on ju otse lust muist ohwrid tuna — ja oled õnnelik, kui sind keegi selle juures ei takista. Mine siis oma teed mööda, mu armas."

Nii lahkus ta nelust.

Elisa läks elutuppa tädi juure. Nad rääkisid wähe. Elisa põsed õhetasid ootuses. Kesriiete warjust wõttis ta oodates wälja teele. Ja ei möödnud kuigi palju aega, kui ta juba nõgi lähenemat üht suurt, sihwakat herrat lihtsates erariietes. Ta tundis tulija kohe ära. See oli Sascha.

Ta taganes akna juurest ja jäi leff tuba seisma, käed südame peal ja nägu kahwatanud. Tädi istus sohwal ja ajas enda sirgeteks.

"Tuleb tä, laps?"

"Jah, tädi."

"Siis mine ja awa talle uks. Wit ta wõõrastetuppa. On sulle mind waja, siis hüüa. Jumal sinuga!"

Elisa noogutas pead.

Kell helises. Sügawasti hinge tõmmates ruttas ta wälja.

Ruttu awas ta majaukse.

Sascha astus ruttu sisse, ja nad waatasid üksteisele poolpimedas lojas tummalt ja ärewalt silma.

"Elisa — Elisa," softistas Sascha wärisel ja filmapilgust wallatuna.

Elisa wõttis ta käest kinni.

"Tule," ütles ta tasakeeli ja wiis ta tuppa.

Sascha wistas kübara ja mantli toolile ja astus just Elisa ette.

Üsna lahja paistis olemat ta ilus nägu nagu raske haiguse järele. Süda krampus Elisal, ja ometi oles ta peaaegu hõisata tahtnud õnnes, et seda armast nägu jälle nägi oma ees.

Tummalt, sügawasti hingetõmmates laotas Sascha oma käed laiali ja Elisa wajus ta

rinnale. Rõwasti kaelustas Sascha teda ja juu puhkas suul õndsas unustuses.

Nii seisid nad wilmu aega. Kõik wajus, mis piinawalt ja lahutawalt seisis nende wahel. Need lühikeled filmapilgud olid wabastatud kõigest ilmailtudest sidemetest. Kõige wahel seisis mõitjana armastus.

Elisa ajas enda kõige enne sirgeteks ja wõttis enda ta käte wahelt. Ta silmas waatasid Saschat ja tulid tagasi unistawast kaugusest. Ja ta näis olemat wõitunud. Tugitoolile wajudes ütles ta tasakeeli:

"Mis on sul mulle ütelda, Sascha? Miis ja tulid?"

Sascha wajus ta ette põiwilt, wõttis ta ümber kinni ja peitis oma näo ta hõlma nagu wõitunud laps.

Neiu silistas tummalt ta juukseid ja suudles neid. Sascha kahmas ta käest kinni ja surus nad oma suule.

Nii põlwitas ta wilmu aega ja ahmis hinge, ilka jälle, nagu oles ta tahtnud kõigest koormast oma südames lahti saada.

Matusele aja pärast tõstis ta pea üles ja waatas Elisale näkku.

"Armsam — sinu sinu jalgade ees tahan ma põlwitada. Duba seda ja ole tänatud selle õnne ja rahu filmapilgu eest. Ära mõista mind hukka, kui kõik oled kuulnud. Ma olen nii raskest pattu teinud ja pean selle süü lepitama. Pean kannatama. Äga sina ei pea mind hukka mõistma — sina mitte! Sina halastad minu peale, kui ka loogu maa'lm minu hukka mõistab ja enesest wälja tõukab — isegi mu oma kihane isa."

Elise kookus, süda tõmbus krampidesse.

"Sascha — mu waene Sascha — mis on sündinud? Käägi, mis sa tegid? Ei midagi — ah ei midagi wõinud sa teha, mis minu armastust sinu wastu mõiks põrutada."

Nüüd pihtis Sascha talle kõik, filmi neiu näolt mitte kõrwale pöördes. Ta kirjeldas oma meeletumist ta kaotuse üle, oma hullu elu, mangu kaotust, oma meeletumist tegu, ja wiimaks itseeni oma isaga pärast kurtööd awalikult tulelut.

Neiu näos seisis ehmatatus, mure, kaastunne — ja kõige kohal armastus — suur, kõike mõistew, kõike andeksandew armastus.

Ja kui Sascha talle jutustas, kuidas ta isa ta ette püstolid pannud ja ta kohta sellega surmaotsuse teinud, siis kahmas ta Sascha ümber filjatades kinni, nagu oles ta teda tahtnud takista häda ja surma eest.

"Kuidas mõis ta seda teha, Sascha? kuidas mõis üks isa olla nii halastamatu?" hüüdis ta kui meeletu.

Sasha toetas oma põse neiu käewarrese ja pigistas silmad finni.

„Ta pidi seda tegema, minu Elisa. Ta kannatas selle all hirmsasti, seda tean ma. Aga nii armas kui ma talle ka olin, ta ei tohtinud mulle armu anda.“

„Oh — isa — isa — ei, ei — sellest ei saa ma aru — see on ebaloomulik, kole!“

Sasha suudles ta kõft.

„Armsam — kui mõnus see on, et sa ennast minust sel tunnil ära ei pööra põlgatuses ja kohumuses! Kuidas pean ma sind selle tunni eest tänama!? Ütle, kas armastad mind veel ikka — kõigest hoolimata?“

Neiu surus oma põse tema põse näsiale.

„Sasha — on olemas armastus, mida keegi ei jassa ära võtta ega alla sundida. See armastus kestab igawesti. Ta annab andeks ja unustab kõik — kõik — ainult mitte iseennast. Ja nii armastan mina sind, Sasha, armastan sind tuhatkordselt, sest et tean sind olewat hädas. Nii pean ma sind armastama, sest ma ei või teistit. Mis küsin ma sest, et sa ühel tumedal tunnil oled nõrk? Mis küsin ma sellest, et teised su waljusti ja uhtelt hukka mõistid? Minu südames elad sa piiritumas armastuses igawesti!“

Sasha suudles palwelikult tänades ta käsi.

„Ja ometi lahtustid sa minust ilma mõitlemata,“ ütles ta.

„Ilma mõitlemata? Oh ei — veel siit maani ei ole mõitlus mu südames lõppenud.“

Aga ma tõstsin sinu õnne ja rahu oma õnne ja rahust kõrgemale. Ah, oleksin ma aimanud, kuhu walu minu pärast su ajas, ma ei oleks sinust mitte lahkunud ja kui mind ka wägiwaldselt oleks sinust lahutatud. Aga nüüd ütles mulle, mis peab nüüd lümbima, minu Sasha? Kas su isa teab, et sa minu juure tulid? Kas mõttis ta oma hirmsa otsuse tagasi? Kas arwis ta sulle armu?“

Sasha ajas enda sirgeks. Rahulik, õnnis t'ime kaabus ta näolt.

„Ei, Elisa — seda mu isa ei wõinud ega tohtinud. Ah! Kalmokh ei tohi autult elada. Minu isa teab, et ma sinu juure ruttasin — sind jumalaga jätma — igawesti. Ma pean surema, et mu süü saaks lepitatud.“

Nuttus lahmas Elisa ta ämbert finni.

„Ei — ei — ei — seda sa ei tohi teha! See pole kellegi lepitus! Uus kuriteoga ei saa sa wana kustutada. Sa ei tohi surra — ei tohi minule seda walu teha. Ma palun sind — wannutan sind, Sasha — ära tee seda — wõi — wõta minu enese-ja kaasa. Aga ei — surra me ei taha — me tahame elada ja — jäädi lepitada. Nüüd mil su kõik maha jä-

tawad, mil su isagi sinu eemale lükkab ja hukatusse saadab, nüüd mõitlen mina sinu eest. Sinust ma ei lahku, sind ma ei jäta. Minu oma oled ja, tuhandes sidemed seowad sind minuga. Tapad sa enese, siis tapad sa ka minu. See on uus patt, mida sa itäl et jassa lepitada, tasuda. Keegi ei wõi sinult nii hirmsat ja luulmatut nõuda. Sasha — oh Jumal — ole halastaja — waata mu häda ja kurbust — ära jäta mind maha — ära jäta mind maha!“

Wärisedes ja walus kui meeletu surus ta enda Sasha rinnale.

Sasha pigistas teda, suudles teda ja silitas ta juukseid.

„Ole rahulik, mu armsam, ole rahulik. Muudu oled sa alati tugew ja julge. Kas sa siis aru ei saa, et see nii peab olema? Jial enam ei tohi ma elawalt tagasi minna isa juure. Ta ootab minu surma sõnumit — temale olengi ma juba surnud!“

„Aga minule ja elad veel! Minule pead sa veel elama! Sinust ma ei lahku, sind ma ei laje, ei wõi lasta. Ole surnud oma isale, minule pead sa elama. Oh — ma palun sind, töota, et sa ennast ei tapa!“

Aleksander waatas palawa õrnusega neiu tuksuwale näole. Rääkimatu õndsusega tundis ta, kui palawaasti Elise teda armastas. Nüüd, mil temalt oli wõetud kõik hiilgus, astus ta tema kõrwale. Uhtest wärsti pojast oli ta loobunud, kodus lükatud autust pidas ta lugu ja armastas teda. Kui heameelega oleks ta neiu sellest walust päästnud, kui heameelega tema kõrwal ehasi elanud. Kõik oleks ta selja taha jätanud. Kõik unustada wõinud, kui ta ainult teda oleks wõinud omaks nimetada, teda, kes talle nüüd kõige eest nii rikkalikku tasu andis. Aga see ei tohtinud olla. Isa kohtuotsus tuli täita. Kui see oli sündinud, küll leppis siis ka Elisa sellega, mida muuta mõimatu. Mõitluse enne seda pidi ta neiu ära hoidma. Ja ta jäi üsna rahulikuks. Palwelikult suudles ta neiu suud ja filmi.

„Armsam, ole rahulik — ma palun sind — ma tahan ju lastuda, kas ma elu jaksan veel kanda. Sellest räägime veel. Homme — jah — homme tulen ma veel kord sinu juure — enne kui — ära re. sin. Ma mõilen kõige üle kord meel küpselt järele. Wõib olla, et jul õigus on — wähest on meil veel olemas õnne. Nüüd ole üsna rahulik — ära tee mu igatsetud jälleõngemise tundi tumedaks. Ah, kuidas ma igatsefin kord sinu armsaid filmi näha! Kui kulbne sinu juuks on! Pane oma armsad lüed mu palgele ja suude mind, armsam, et ma kõik wõiksin unustada — kõik!“

Neiu surus oma tuisawad huuled ta suule ja ütles wärisledes:

„Mitte surra, mitte surra! Ela, ela minule! Jäta kõik oma taha; mina mässin su oma armastusse, et sa unustada võiksid kõik oma riskuse ja hiilguse. Kui ei tohi wärst Kalmoty enam elada, seft et ta inimlikult on efsinud, siis ela mulle kui Aleksander Roschnow. Tean, et sa seda nime wõid kanda sama digufega kui oma wärsti nime. Maailm on lai ja suur. Me põgeneme kufagile wälfesse kohta. Kusagil leidub juba kohakene, kuhu ennast wõime peita. Sinu isa wõib uskuda, et sa ta hirmsa kohtuotsuse oled täitnud. Ta rõbbwis ifeenefelt poja. Mina omandan õnnelikult, mil tema kohta enam wäärtust pole. Ah Sasha, armas Sasha — jää minu juure! ma ei wõi find enam jätta — ei jakska finust enam loobuda!“

Aleksandri sãda lõhes walust ja õndsuseft neid sõnu kuuldes. Nii armastatud olla ja ja ometi elu jätta — kas wõib olla weel suuremat piina ja suuremat õnnetust?

Uga Elisa ei pidanud teadma, et ta otsus oli pbrutamatu. Seda wlmast tundi ei tahtnud ta tumestada. Kas ta uskus, et ta temale jäi. Rõwasti surus ta wärisewat neiu oma rinnale.

„Minu magus, armas neiu, kui õnnelikuks teeb mind sinu armastus. Kui tänulit olen ma sulle selle eest. Kõik, mis minu taga seisab, olgu unustatud. Ma pigistan find oma südame najale ja olen õnnelik. Ole rahulit, mu armas. Ja homme — jah, homme räägime siis tulewikust. Minult luba, et enne kõige üle lähemalt järele mõtlen.“

Neiu tõmbas kergemini hinge ja hakkas tulewikku maalima. Wälfelt kuulas Sasha, ilma et teda läte wähest oleks lahti lastnud. Waistels leppis ta kõigea, mis neiu tulewikust lootis.

„Uga kas oled ta järele mõtelnud, Elisa, et me wäga wäesed oleksime. Mul pole muud kui see, mis mul seljas on ja kaasas on — see on aga wäga wäike summa, waewalt nimetamise wäärt.“

„Seft pole wäga, Sasha,“ wastas neiu, kõik raskust tühistetks arwates. „Me oleme mõlemad noored ja terwed, töölame ja oleme õnnelikud.“

Seega oli neiu ta kõneainele wiinud, mida Sasha soovis. Ta wabastas neiu minuti's ja wõttis taskust mingisuguse paberi.

„Äsna waene ma küll ei ole, armsam. Wäike maha, kus sa mind pidid ootama, on alles minu oma. Keegi peale sinu sellest midagi ei tea. Wõta see paber oma kätte; see teeb su

felle omanikuks. Tahaksin sulle seda mälestuseks jätta. Mulle oleks see rõõstim teadmine olnud, kui sa wähest sinna oleksid läinud ja seal minu peale mõtelnud. Uga nüüd — jah nüüd läheme wõib olla weel mõlemad sinna. Wõta see paber ja hõta alles — jah? Hotellis pole see küllalt kindel. Ja siin — mul on weel mõndagi, mida minu juureft ei peaks leitama. Minu paberid ja wälfed mälestusajad, mis sa pidid faatma minu wanematele. Määd wõta nad oma kätte — neid tuleb meil eht lord weel wäga. Armsam — kui me ometi weel wõiksime sinna maia minna? Mäen find wainus afna juures — kaugele merele wähib sa minu järele. Mina wiibin wäljas weel — paadis. Ja sinu filmad kutsuwad mind täis igatjust. Armsam — kuidas ma sinu järele saan koju igatsema. Milline ilus, armas pilt! Selle peale tahan ma mõelda, selleft unistada, kui ma täna õhtul — magama lähen.“

Neiu hakkas wärisledes kergemini hingama; ta filmad sõrasid lootuskrikkalt.

„Ja homme tuleb sa jälle minu juure, jah? Rõhe homme hommikul wära — luba seda!“

Sasha surus oma não ta õlale.

„Jah, armsam, tulen. Säh, wõta need asjad seniks oma kätte.“

Neiu wõttis ja pistis nad taskusse.

„Kas saadab mu nüüd juba minema?“ küfis Sasha sügawasti hingates.

„Ei — jää weel wiinuks ajaks, Sasha.“ Sasha suudles ta kãsi, pikkamisi ja palwekult.

„Sinu armsad kãed! Kui sa teaksid, mis ma tunnen, kui neid tohin hoida. Nii wäga, wäga igatsefin ma sinu järele.“

Neiu siltas ta palet. Pisarad olid tal filmis.

„Mu waene Sasha — kuidas wõiksid sa kannatada. Ja mina, kes ma find nii wäga armastan, asetasin sinu sellesse piinasse. Ja nüüd läts kõik pahemini kui ma tial teadfin karti. Miks ei jäänud ma sinu juure?!“

„Jah, kui sa oleksid jäänud minu juure, ma ei oleks ennast nii raskesti laotanud. Uga arme selle peale enam mõtleme. Sa wiibid mu rinnal — ma suudlen su huuli, sa oled minu; ma tahan nautida ainult olewikku. See on minu oma.“

„Ja tulewik, Sasha — ta tulewik! Ma räägin oma sugulastega, kui sa lahkud, ja ütlen neile, mis nad peawad teadma. Me peame nõu ja aitame. Nemad on head ja teewad, mis wõimalit on. Ja homme, siis räägib sina nendega — jah?“

Sasha noogutas pead.

„Jah, Elisa — homme. Täna ei jakska ma õhegi wõõraga rääkida. Ja nüüd üle mulle

weel ainult häid, ja armsaid sõnu ning lase ennast silmitseda. Kui ilus ja oled! Mis ime siis, et ma sind ei suutnud unustada ja et mu jada sinu juure isha? Koik, kõik oli minu hinges tähtne, enne kui armastus sinu vastu sinna asus. Üff! see armastus oli minu tugew ja suur."

Õndsas unustuses silmitsesid nad üksteist ja pidasid üksteise ümber kinni, kuni tuba juba hakkas hämaraks minema. Väljas käis üks üks. Elisa loikus.

"Läbi Johanna kardab minu pärast."

Sasha kargas üles.

"Nii siis pean nüüd minema, armsam."

Elisa mõttis ta käwarrest kinni.

"Kas ja ei jäd, ma tutvustan sind oma täbiga ja tädipojaga?"

"Ei, ei, täna mitte — homme. Sinu piit, sinu sõnad peavad mind saatma unesse. Ma olen väsinud ja lähen wara magama."

Neiu surus enda ta rinnale.

"Siis mine, Sasha — ja hommikul nägemiseni!"

Weel kord tõmbas Sasha ta oma rinnale ja suudles teda kaua ning südamlikult.

"Ela hästi, mu magus arm, mu ilus neiu. Ja hoiat neid paberid hästi. Majakene on sinu oma — ja —"

"Ma hoiatan nad hästi, Sasha; sest peab saama meie kodu. Seal oleme õnnelikud kõigi kuuste."

"Jah, jah, — näen sind afna juures — päite heidab kuldkiiri su juustele, su silmad otstawad mind. Seda ei taha ma unustada. Ela hästi, mu armsam — ela hästi!"

"Ka sina, Sasha. Ja maga hästi ning rahulikult."

Sasha mõttis mantli ja kiikus Elisa weel kord oma rinnale.

"Täna — ma tahan õndsalt uinuda sinu peale mõeldes."

Weel üks suudlus, piit ja soe — siis kiikus ta enda lahti.

Üks läks tema taga kinni. Neiu ruttas afna juure ja waatas talle järele. Aga Sasha ei waadanud enam taha. Tarretult ette wähtides, oli ta nägu kummaliiselt kahwatu.

Neiu kehast käis äkki warin läbi.

"Sasha! Sasha!"

Tahtmatult hüüdis neiu teda waljusti, ja tume hirmuaimdus lõi ta rinda.

"Ma ei oleks pidanud teda minna, üff! minna lastma," mõttles ta.

Aga siis püüdis ta ennast rahustada.

"Homme tuleb ta wistiski tagasi, — ja siis ei lase ma teda tõesti enam üff! lahuda. Täna läheb ta rahulikult magama, ja homme — homme

jään ma ta juure, jah, seda teen ma tõesti," mõttles ta.

Ja palaw rõõmu- ning tänutunne täitis ta südame, et ta teda oli wõinud tagasi tõmmata jürmateelt. Oli ta ta tuhatkorda ekstnud, temale oli ta jäänud endiselt.

Ja weel tüli aega istus ta sügawas mõttes.

Ta mõttles tulewiku peale. Waesed olid nad nüüd mõlemad. Majakene kalameeste külas palkus neile küll peawarju. Aga see elu tarwitab enam. Ja wäikeses kalameeste külas ei leidnud nad wägematki teenistust, mille sissetulekuga oleks saanud isegi kõige tarwilikumad wäljaanded katta. Suures linnas oli küll kergem midagi leida. Aga wäite majakene meelitas kui rahusadam. Kui ta selle enesele ja talle suutis alles hoida. Wõib olla, et leidis omegi midagi, millega jaabi raha teenida. Näituseks raamatute töikimine. Seda oli Ernst talle kord juba soowitanud. Jah, siis oli neil mõlematel tööd. See oli ka töö, millega Sasha hakkama sai. Tema oli nii hellitatud. Kerge elu temale ei wõinud olla. Aga ta tahtis teda toetada. Nii tugewa tundis ta enda olemat. Minult üht kartis, nad pidid nii paljusti ilusast ja heast loobuma. Ah, et ta nii waene, nii waene oli!

Ja äkki wälgatas taft üks mõte läbi. Kui ta tookord ei oleks olnud nii uhke, kui wärst Ralnoky talle tasu palkus! Oles ta tookord aimanud, mis tuli, ta oleks wastu wõtnud — Sasha pärast. Aga kuidas! Kas ei olnud wärst talle ütelnud, et ta igaks juhtumiseks tema jaoks Sasha panka 20 tuhat paneb ja et see talle igal puhul isikutunnistuse ettenäitamisel wälja makstakse? 20 tuhat rubla? Seda oli Sasha rahas enam kui 60 tuhat marka. Nii suur warandus, mille protsendid wäikeses kalameestekülas kokkuhoidlikult tarwitades ära elada lubasid. Ja mis nad siis weel kõrwalt teenisid, sellega wõis Sashale wäikest rõõmu luua, et ta kõigest ei tarwitaks ilma olla, mida ta siitamaani oli harjunud tarwilikuks pidama.

Ta kargas üles ja jooksis toas edasi ning tagasi.

"Mu Jumal," mõttles ta ärewalt, "tarwitzen ainult Berliini sõita ja raha wastu wõtta. Mis ma sellest käsin, mis wärst Iwan ja ta proua minuist arwawad. See oleks melle suureks abiks. Seda teen ma sulle, mu armsam. Sina ei tohi kannatada puudust. Su isa raha peab sind aitama; nüüd wõtan ma selle ilma kahilemata wastu."

Wärisemall' käsi mõttis ta paberid, wiis nad üles oma tuppja ja pani ukse lultu.

Siis kuulis ta, et Dörte koju tuli ja warsti selle järele ka Ernst.

Ta tõmbas sügavasti hinge. Nüüd pidi ta alla minema ja Ernstiga ning tädiga rääkima. —

Ernst oli elutuppa ema juure läinud. Otsides vaatatas ta ringi.

„Kus on Eilisa, ema?“

Tädi Johanna nägu oli rahutu.

„Minna pole teda veel näinud pärast würsti majasti lahkumist.“

„Kui kaua oli würst sin?“

„Enam kui tund aega. Kuit ta lahkus, wiibis Eilisa kaua wõbrastetoas ja läks siis üles, ilma et siia oleks tulnud. Minule see kõik öieti et meeldinud, Ernst. Oan veel, et Dörte ära oli. Mis oleks pidanud tema sellest arvama?“

Enne kui Ernst sai wastata, ilmus Eilisa, kahwatu, aga waike ja kogutud. Ta astus ema ja poja juure ja wõttis naeratades nende kätest kinni.

„Mu armsad ja head inimesed — andke andeks, et alles nüüd te juure tulen. Minu süda on nii täis ja raske — pidin esiti rahunema. Ma ei wõi teile veel nüüdki kõik ütelda — ainult niipalju — Sascha on wanematega täitsa wastollu läinud ja ei lähe enam nende juure tagasi. Tema — jah — on teinud — midagi õige paha — meeleheltes minu kaotuse pärast, ja — ta isa — ta oma isa on ta — surma saanud. Ta tuli minu juure mind jumalaga jätma — ja surema wäljatõugatud, nimetu põlguse all. Aga minu armastus on tugewam; ma sunnin ta ellu tagasi. Minna hoiab tema poole, sest armastusest minu wastu on ta pattu langenud ja elsinud. Ma tean, ta pole kindel ja efirmatu, on ainult hiilguses ja ilma elanud. Seal oli kwiine iseloom, aga minna hoiab ta jalul, sest et ta mind armastab. Armastus üksi on temas suur ja tugew, ja sellepärast lähen ma rõõmsa julgusega tema kõrwale. Enam ei wõi ma teile täna ütelda, praegu mitte, enne pean jääma rahulikult. Teie saate minust aru, olete minu wastu lahked, ma palun teid — olge head. Kõigest hoolimata olen ma õnnelik.“

Ernst ja tädi waatasid talle pöurutatult otja. Neiu silmad särasid kummaltiselt.

Ernst pigistas sõnatult ta kätt ja tädi siilitas ta põste ning ütles ainult:

„Laps, ma kardan sinu pärast.“

Eilisa suudles teda õrnasti.

„Armas ema — jah — seda oled sa mulle — armas, hea ema — igauks otsib oma õnne omal kombel. Ära murese minu pärast, aga ma tänan sind ju mure eest!“

Ta siis istusid nad elutoas nagu hartilikult ümber ümmarguse laua õhtusöögil. Aga selle-

gil et olnud õiget isu. Nad seisid kõik kolm ühise rõhu all.

Kõige enam muidugi Eilisa. Imelik: mida kauem Sascha ära oli, seda rahutumaks sai Eilisa, ja äkki tuli talle hirmus mõte.

Kui Sascha tagasi ei tulnud? Kui ta juba täna õhtul tegi, mida tegemast ta teda tahtis taistada? Kui ta teda oli tahtnud ainult rahustada, et ta teda minna lastis — surma?

Ta kargas äkki kahwatult üles ja sirutas käed wanluses wälja.

Telles ehmatafid ja silmitsefid teda murelikult.

„Mis sul on, Eilisa? küsis tädi, ja Ernst waatas talle uurimalt näkku.

Eilisa äigas meeletult üle otsaesise.

„Ei, ei — seda ta ei tea — ei tohi teha!“

„Toibu, Eilisa; mida sa kardad?“ küsis Ernst.

Neiu wõttis toolitoest kinni ja waatas talle kahwatult otja.

Ernst — ma kardan hirmasti. Kuit ta seda ometi teeb — mis isa temalt nõudis?“

Ernst tõusis ja wõttis neiu õlgadest kinni.

„Sa teed enda haiget, Eilisa. Ole ometi rahulik.“

Neiu raputas kurwalt pead.

„Rahulik? Ah — rahulik wõin ma alles olla, kui ta juures wiibin.“

Ta äkki kahmas ta noore arsti käewarrest kinni.

„Ernst, armas Ernst — ma ei jaks seda enam wälja kannatada. Hirm nõõrib mu kõri kinni. Ma tunnen seda: sünnib midagi hirmjat, kui ma ei lähe tema juure teda taistama. Ma pean ta juure minema — nüüd kohe, Ernst. Ole nii lahke, ma palun sind, tule minu sellisist Kaiserhofi. See ei ole ju kaugel. Üksi ei wõi ma ju minna — tule kaasa. Sa lased ta toasti wälja kutsuda wõi lähed ise ta juure ja ütled talle, et ma temaga veel kord pean rääkima. Et mitte tähelepanu äratada, wõid ju ütelda, et ta sinu juures käis ja et sa sel ajal kodus ei olnud, nüüd aga ise ta juure tulud. Ma pean teda veel nägema! Tahan saada taalt ausõna, et ta ennast ei puutu, muidu ei saa ma õõsel silma kinni ja lähen hulluks. Ma ootan sind wäljas, kuni sa temaga wälja tulud. Armas Ernst, alta mind.“

Ernst noogutas rahustades pead ja wõttis ta käest kinni.

„Läheme siis, Eilisa.“

Ta hüüdis wälja: „Dörte, tooge mulle ja preili Eltsile kübarad ja mantlid; me läheme veel jalutama.“

„Silmapill, herra doktor,“ kajas wastus. (Järgneb).

Rukkumine Maelstromi.

Ameerika kirjanik Edgar Allan Poe

2

Hea tuul tüüripardal, jõudsime esiotsa väga hästi edasi, ilma et seekord hädaohu peale vähematki oleksime mõelnud.

Üsna äkki tõusis üle Helseggeni tuul. See oli midagi hoopis ebaharilikku, mis veel iial ei olnud sündinud, ja mind valdas rahutus, millele ma aga kõige vähematki mõistlikku põhjust ei teadnud leida.

Me seadsime paadi tuule järele, ei suutnud aga paljude väikeste keerutiste pärast edasi jõuda, ja ma tahtsin parajasti nõu anda, ankruplatsile tagasi pöörduda, kui me tagasi waadates taewas nägime kummalist wasekarwa pilwe, mis imestamisväärt kiirusega oli üles tõusnud.

Ühelajal soikus tuul, mis meid oli üllatanud, ja õhusse tekkis surmawaius. Meid aeti teadmatult iga sihi poole. Aga enne kui otsuse jõudsime teha, tabas meid hirmus torm ja kahe minutiga oli taewas ümberringi pilwes. Pilwed ja ülespurtskaw waht tegi õhu nii pimedaks, et me üksteist paadis ei suutnud ära tunda.

Jõledus oleks, kui ma orkaani, mis nüüd algas, tahaksin kirjeldada. Isegi kõige wanem Norra meremees ei ole sarnast näinud. Me olime purjed enne tormi tulekut lahti teinud, kuid meie mastid kukkusid kohe esimese tõuke puhul üle parda, nagu oleksid nad maha saagitud; keskmine mast kiskus mu noorema wenna, kes enda suurema kindluse otstarbel tema külge sidunud, eneseseltsis sügawusse. Meie paat oli sulgkergem paat, mis iial wee peal on kõikunud. Tal oli kinnine lagi, nii et ainult nina pool küljes kerge langew luuk-uks saadi awada. Ja luugi olime woogude pärast kinni pannud. See asjalugu ükski päästis meie silmapilkse hukkumise eest, sest mitu silmapilku olime täitsa wee alla maetud. Kuidas see juhtus, et minu wanem wend surmast pääsis, ei tea ma ütelda. Mina olin, niipea kui eespurje olin lahti lasknud, kõhuli põrandale langenud, toetasin jalad wastu kitsast laewa nina jook-

suplanki ja kahmasin eelmasti jalal seiswast rõngast kinni. Ainult instinkt ajas mind seda kõik tegema, ja see oli kahtlemata kõige parem, mida wõisin teha. Ehmatusest halwas kõik minu mõtted.

Mõned sekundid woolas wesi meist täiesti üle, nagu juba ütlesin. Hoidsin kõik see aeg hinge tagasi ja rõngast kinni. Kui tundsin, et seda kauemini enam ei jaksanud wälja kannatada, ilma et oleksin lämbunud, tõusin põlwili, ilma et käsi rõngast oleksin lahti lasknud. Seal sai ka meie paat hoobi, nagu koer, kes weest tahab wälja tulla, ja tõusis pisut wee peale. Ma katsusin uimastusest, mis mulle peale tükis, jõudumööda wabaneda ja meeli sel määral koguda, et aru saaksin, mis teha oleks, kui tundsin, et keegi mu käsiwarrest kinni kahmas.

See oli minu wanem wend, ja mu süda põksus rõõmu pärast, sest ma uskusin, et ta juba ammu üle parda on läinud. Kuid lähemal silmapilgul muutus mu rõõm õuduseks, sest ta lähendas oma suu minu kõrwale ja kriiskas sinna sisse:

„Moskoestrom!“

Ükski inimene ei saa iial teada, mis mina tol silmapilgul tundsin. Mu keha wabises pealaest jalatallani, nagu oleks mul kange palawik. Teadsin ju ülihästi, mis ta selle ainsa sõnaga tahtis ütelda: Tuul ajas meid keerutise poole — ükski asi ei wõinud meid meie õudse saatuse käest päästa.

Ütlesin Teile juba, et meie, kui wooskaanalist läbi ristlesime, isegi kõige rahulikuma ilma puhul alati keerutise trehtrist kaugelt mööda sõitsime ja kõige suurema ettewaatusega rahuliku aja ära ootasime. Nüüd aga kiskus meid hirmus orkaan kõige õudsema keerutise keskpaika. Ja kui me oleksime olnud laew üheksakümne suurtükiga, hukkumine oleks meile kümme korda kindel olnud.

Waheajal oli tormi esimene wiha lahtunud, wahest ei tunnud meie teda ka enam nii kangesti kui ta tulekul, iga-

tahes kerkis meri, mis seni ta rõhul tasane ja wahutaw olnud, mäekõrgusele.

Ka taewas oli iseäralist muudatust märgata. Ümberringi igas sihis oli pigimust, aga otse meie pea kohale oli tekkinud rõngakujuline awaus, kust taewas alla waatas, nii selgelt ja sügawsiniselt, nagu ma teda weel iial enne polnud näinud, ja sellest taewast paistis alla täiskuu nii iseäranis heledasti, nagu ma seda weel iial enne polnud tähele pannud. Ta walgustas kõik meie ümber arusaamatu selgusega — aga suur Jumal, missugust pilti walgustas ta!

Katsusin kord wõi paar korda oma wennaga rääkida, aga mühin oli arusaamatult nii wäga kaswanud, et ma ennast temale sõnaga ei saanud mõistetawaks teha, ehk ma küll talle kõigest jõust kisendasin.

Äkitselt raputas ta pead, kahwatas ja tõstis sõrme, nagu oleks ta ütelda tahtnud:

„Kuula!“

Esiti ei mõistnud ma, mis see tähendas. Siis aga tuli mulle õudne mõte.

Tõmbasin kella taskust.

See ei käinud enam.

Ma wahtisin kuupaistel ta numbri-
lauale, siis hakkasin nutma ja paiskasin ta ookeani. Ta oli kell seitse seisma jäänud, me olime mere puhkuspause ära wiitnud ja stroomi ehk jõe keerutis mässas täis wiha.

Kui laew on hästi ehitatud, hästi warustatud, mitte liig raske koormaga ja läheb pärituult, siis paistawad wood tema alt läbi libisewat — tegur, mida maarotid alati haruldaseks arwawad. Seda kutsutakse meremehe-keeles „ratsutamiseks“. Me olime seni ikka üsna osawasti woogudel „ratsutanud“. Nüüd aga kahmas meid üks hiiglawoog tagasi ja tõstis meid kõrgemale ja kõrgemale, nagu oleks ta meid tahtnud taewa tõsta. Ei ma oleks nüüdki uskunud, et üks woog nii kõrgele wõib tornida. Siis wuhisesime alla libisewas allaminewas liigutuses, nii et mu süda halwaks läks, nagu oleksin ma kukkunud unes kõrgest mäest alla.

Aga woo kõrguselt olin ma kiire pilgu heitnud oma ümber ja sellest pilgust mõõdus. Ainsa sekundiga sain ma seisukorra tõsidusest aru. Maelstromi keerutis oli weerand miili meie ees, aga ta sarnanes niisama wähe iga-

päewasele Maelstromile, nagu keerutis, mis praegu näete, mõnele wesikokajale sarnaneb.

Kui ma ei oleks teadnud, kus wiibisime ja mis meid ootas, mina ei oleks seda kohta ära tunnud. Nüüd aga läksid mu silmad ise kinni õuduse pärast ja mu silmalaugud tõmbusid nagu krambis kokku. Mõni minut hiljem tundsin, kuidas wood järele andsid, ja kattusime wahuga. Paat tegi terawa pöörde bakparda poole ja jooksis siis walgukiirusel selle uue sihi poole. Ühelajal kisendas weemõrgamisest üle mingisugune kõle kisa — toon, mida ette kujutada wõib ainult tuhandete awatud laewawilede kisaga ja wilistamisega.

Me wiibisime nüüd wahuwöös, mis keerulist äärel ümbritseb, ja mina uskusin loomulikult, et lähem silmapilk meid jälle kuristikku kisub, kuhu me hullu kiiruse pärast, millega edasi lendasime, ainult umbkaudu saime sisse waadata. Meie paat ei paistnud wett enam puudutawatki, waid libises, waid libises nagu õhupall sellest üle. Tüüripardakülgi oli keerutise poole pöördud ja bakparda taga tõusis meres maailm, kust me lahkunud. Ta seisis nagu määratu must müür meie ja horitsondi wahel.

See wõib paista haruldasena, aga nüüd, mil me juba kuristiku lõugade wahel wiibisime, tundsin enda olewat julgema, kui siis, mil talle lähenesime. Niipea kui ma kõigest lootusest olin loobunud, lahkus minust suuremalt osalt ka kohkuwus, mis mind esiotsa wallanud. Usun, et meelegeite ülemõõt minu erkude peale enam ei wõinud mõjuda.

See kõlab wahest kiitlemisena, aga ma ütlen ainult tõtt, kui jutustan, et selle üle hakkasin järele mõtlema, kui suurepärase see oli, niisugusel wiisil elu kaotada, ja kui jõle see minu poolt oli olnud, seda jumalikku wäge nähes ise oma wiletsa elu alalhoiu peale mõtelda. Usun, ma punastasin häbi pärast, kui see mõte minust läbi tuksatas.

Natukese aja pärast waldas mind erakorraline uudishimu keerutise enese asjus. Tundsin wastuwaidlemata lusti tema sügawusi läbi uurida, olgu wõi minu isiku kulul, ja ma tundsin ainult weel walu mõtte juures, et ma saladusi, mis näha saan, enam kellegile ei saa edasi jutustada.

Need olid igatahes iseäralikud mõtted inimesele, kes kõige suuremas elu-hädaohus wiibis, ja ma olen seda enesele pärast nii ära seletada katsunud, et paadi keerutised minu enda ka peast pisut kirjuks olid teinud.

Weel üks teine asjalugu aitas mind mu meeleelguse uuesti kättesaamisel. Tuul ei tülitanud meid enam, sest et ta meile praeguses seisukorras enam kallale ei pääsnud. Wahuwöö seisab nimelt, nagu praegu weel ise näha wõisite, palju madalamalkui merepind üldse, mis nagu must kõrge mäehari meie ees üles kuhjus. Kui Te ilal tõe tõsise tormi ajal merel ei ole olnud, siis ei oska Te enesele ka ette kujutada, mis sugust segadust tuul ja kõrgele keerutatud waht wõiwad tekitada. Ei saa enam midagi näha ega kuulda, lämbutakse peaaegu ja kaotatakse igasugune jõud mõtlemiseks ja tegutsemiseks.

Me olime nüüd peaaegu täiesti wabastatud kõigist neist tülitawatest asjadest — nagu surmamõistetud kurjategijad wangikojas, kellele lubatakse wäikseid lahedusi, mida neile enne hukkuwa otsuse tegemist ei lubatud. Kui mitu korda me wahuwöö äärt mööda hirmsasti ringi lendasime, ei tea ma selgesti ütelda. Lendasime küll wist umbes tund aega ringi, lendasime enam kui libisesime, jõudsime aegamööda keerutise keskpaika ja lähemale, lähemale tema hirmsale, kohutawale seesmisele äärele.

Mina ei olnud kõik see aeg rõngast lahti lasknud. Mu wend lamäs tagatekil ja hoidis ennast ühest wäiksest weewaadist kinni, mis tüüripingi alla kinni seotud. See oli ainus asi, mida esimene hirmus tuulehoog ei olnud üle parda pühkinud.

Kui me kuristikku äärele lähenesime, laskis ta lahti ja tormas rõnga juure, mida ta minu käest katsus ära kiskuda, sest et ta meid mõlemaid ei oleks wõinud kinni hoida. Ilal ei ole ma sügawamat kurbust tunnud, kui sel silmapilgul, ehk ma küll enesele pidin tunnistama, et see waene mees seda hulluses tegi. Pikk surmahirm oli ta mõistuse nähtawasti segi ajanud. Mina aga ei tahtnud teda hädasse jätta, sest minu arwates oli see üks kõik, kas me üldse millegist kinni hoidsime. Sellepärast jätsin rõnga temale ja ronisin

tagatekile tühja weewaadi juure. See ei olnud raske toime saata, sest paat tiirles kaunis tühtlaselt oma sileda kiiliga ringi ja wankus ainult keerutise hirmsa wulina ja mulina tagajärjel siiasinna.

Waewalt olin enda uues kohas kindlustanud, kui me metsiku hüppega üle peakaela kuristikku kukkusime. Ümisesin lühikese palwe ja arwasin, et nüüd surm käes on.

Tundes, kui pahaks mu süda allakukkudes läks, olin ma waadist loomusunnil kõwemini kinni kahmanud ja silmad kinni pigistanud. Mitu sekundit ei julenud ma neid awada, sest ma ootasin iga silmapilk õudset wastupõrkamist ja imestasin ainult, et ma weel all kaljurahnul surmawõitluses ei olnud.

Aga sekund järgnes sekundile. Mina elasin weel ikka.

Kukkumisetunne oli kadunud ja liikumine oli sarnane kui enne wahuwöö äärel, ainult selle wahega, et ta nüüd pikuti käis.

Wõtsin südame rindu, awasin silmad ja waatasin ringi.

Ilal ei unusta ma hirmu, õuduse ja imestuse tunnet, millega ma alla waltisin. Paat näis nagu nõidusewäel alla minnes poole tee peal määratu sügawa ja mööduta laia trehtri seesmisele pinnale peatama jäänud olewat. Trehtri täitsa siledad seinad olid nagu eebenipuust poleeritud, kui ma ei oleks näinud, et nad uimastawa kiirusega ringi tiirlesid, wastu peegeldades silmapimestawat fontlikku hiilgust, sest praegu kirjeldatud ümargusest taewa-august woolasid täiskuu kiired nagu särawa kulla wood muste seinu mööda alla kuni kõige sügawamasse kuristikku põhja.

Esiotsa olin asjade selgeks waatlemiseks liig segane. Tundsin ainult õudse suuruse üleloomulikku mõju. Niipea kui pisut olin toibunud, julgesin oma pilgu peaaegu loomusunnil sügawusse puurida.

Nüüd wõisin aru saada, kust see tuli, et meie paat kuristikku libamisi seiswale pinnale oli rippuma jäänud. Ta käis siledal kiilil, see tähendab: tema tekk sünnitas weel pinnaga paralleli, aga wiimne sünnitas umbes 45-kraadilise winkli allapoole, nii et näis, nagu oleks paat seisnud püstloodis. Sellest hoolimata märkasid, et mul waewalt

raske oli ennast käte ja jalgade abil kinni hoida. Mulle näis, nagu wiibiksin tasasel põrandal. Selle põhjus peitus wististi hullus kiiruses, millega me ringi tormasime.

Kuu kiired näisid tahtwat tungida kuni keerutise kõige sügawamasse põhja. Aga ma ei saanud midagi selgesti näha, sest paks udu peitis seal all kõik kinni. Tore wikerkaar seisis selle kohal, nagu kitsas wankuw purre, mis muhamedlaste usu järele ainus tee on ajalikust elust igawikku. Selle udu sünnitasid kahtlemata all trehtri sügawuses seiswad, tüksteise peale kukkuwad weekogud. Hirmsat, kõledat kisa aga, mis wahust üles taewa poole tõusis, kes sõandaks seda küll kirjeldada!

Meie esimene allalibisemine wahuwööst päris kuristikku oli meid suure tüki mäest alla kiskunud, kuid ometi ei libisenud me enam samas wahekorras allapoole edasi. Me jooksimine wuhinal ringi, mitte ühtlaselt, waid pead pööratama panewatel tõugetel, mis meid mõnikord ainult sada kütünart edasi, mõnikord ümber kogu keerutise paiskasid. Iga ringiga lähenesime pikkamisi, aga silmanähtawalt kuristikule.

Kui ma sel mustal wedelal kõrbel ümber waatasin, märkasid, et meie paat ainus asi ei olnud, mis keerutisse kistud. Meie kohal ja all nägin ma laewarususid, suurt hulka ehituspuid ja palke, majaasjade tükke, katkiseid kaste, wanu waate ja latte.

Ma jutustasin Teile juba ebaloomulikust uudishimust, mis minus esialgse hirmu asemele oli astunud. See näis ainult kaswawat, mida lähemale ma õudsele hukkamisele jõudsin. Hakkasid asju, mis meie seltsis ringi tiirlesid, hoopis iselaadi huwiga wahtima. Olin wististi meeletu, sest see tegi mulle lõbu, et nende kukkumise mitmekesise kiiruse üle aru pidasin. Tabasin enda äkki ütlusel: „See määnd seal teeb wististi esimese kukkumise,“ ja olin pettunud, nähes, et üks Hollandi laewawrakk temast ette jõudis ja enne teda kadus.

Wiimaks, kui mu arwed kõik ekslikud olid ja ma selle üle pettumust tundsin, pani see asjalugu mu keha jälle lõdisema ja südame kangesti põksuma.

See ei olnud uus õud, mis mind tabas, waid see oli ühe uue lootuse palju

enam ärritaw wälkumine. Ta kaswas mul osalt mälestusest, osalt mu silmapilksetest nähtustest. Mõtlesin Lofoddeni randa uhutud asjade üle järele, mis Moskoestrom esiotsa endasse imenud ja siis jälle wälja paisanud. Need asjad olid suuremalt osalt iseäralikul wiisil pilbastatud ja purustatud, nii et wälja nägid, nagu kaswaks neil harjased — aga siis tuli mulle äkki selgesti meele, et mitmed neist ka täitsa wigastamata olid. Seda nähtust ei osanud ma teisiti seletada, kui oletusega, et purustatud pilpad need olnud, ainsad, mis keerutis täitsa enesesse kiskunud, mis ta täitsa sisse imenud.

Et teised, terwed, aga nii hilja wõolusse sattunud wõi mõnel põhjusel pärast sinna sattumist nii pikkamisi olid alla libisenud, et nad põhja ei jõudnud, enne kui tõus ja mõõn waheldusid. Mõlemal puhul arwasin wõimalikuks, et neid keerutis jälle üles merepinnale wõib tagasi wisata, ilma et nad teiste asjade saatust tarwitseksid jagada, s. o. põhja minna ja puruneda.

Siis tegin kolm teist tähtsat tähelepanekut. Esimene oli üldiselt tuntud nähtus, et keha, mida raskem ta on, seda rutemini põhja waob. Teine, et kehadest, mil ühesugused volumenid, millest ühel sfäärilik, teisel mõni teistsugune kuju, sfäärilik rutemini põhja läks; kolmas, et kahest kehast, mil ühesugused volumenid, üks tsilindrikujuline ja teine mõne teise kujuline, tsilindrikujuline kõige pikaldasemalt sisse imeti. Pärast pääsmist olen oma ringkonna wana õpetajaga tihti selle nähtuse üle juttu ajanud, ja temalt kuulsin ka, mis tähendab tsilinder ja sfäär. Tema seletas mulle ka — ma unustasin aga kuidas — et see, mis ma näinud, ujuwate rusude kuju loomulik tagajärg olla, ja näitas mulle, kust see tuleb, et tsilinder keerutise imemisjõule enam wastu paneb, kui keha, mil ühesugused volumenid ja ükskõik milline teine kuju on.

Peale selle oli veel üks asjalugu, mis mulle mu tähelepanekuid tõestas ja minus soowi äratas sellest kasu saada. Igal ringil ümber trehtri möödusime mõnest waadist, purjepuust wõi laewamastist, kuna paljud niisugused asjad, mida ma, kui silmad esimest korda julgusin awada, oma kõrgusel olin näinud, nüüd kõrgel oma kohal nägin ja aru

sain, et nad oma endisest seisukohast ainult õige wähe olid lahkunud.

Nüüd mõistsin, mis mul teha oli. Ma wõtsin weewaadist kõwasti kinni ja sidusin enda tema külge. Siis otustasin nõõri, millega ta paadi külge seotud, lahti wõtta ja ühes waadiga wette hüpata. Andsin wennale märkide abil märku, tähendasin waadile, mis meie ligidal ujusid ja katsusin ennast temale igapidi mõistetawaks teha.

Wiimaks uskusin, et ta minust on aru saanud, kuid ta raputas nii pärast kui enne meeleheitlikult pead ja loobus rõnga juurest lahkumast. Teda sealt wägisi ära tuua oli wõimata, ka ei salinud minu ettewõtte enam wiiwitust. Nii pidin ta siis pärast kibedat hingelist wõitlust ta saatuse hoole jätma, sidusin enda mitu korda waadi külge ja kukutasin enda ilma silmapilku kaotamata wette.

Tagajärg wastas mu kõige julgematele lootustele

Kuna ma ise Teile seda jutustan ja Te näete, et ma hirmsast kuristikust täiesti olen pääsnud, ja Te nüüd ka weel teate, mil wiisil ma pääsin, siis wõin ruttu lõpetada.

Tund aega wõis möödunud olla minu wettekargamisest, kui ma paati sügawal oma all nägin kolme, nelja metsikut keerutust tegewat ja siis ühes mu wennaga, ots ees, üle peakaela alla wahuudukaosesse kukkuwat. Waat, mille külge ma seotud, kukkus pisut enam kui poole sellest wähest, mis minu kuk-

kumise ja kuristiku põhja wahel seisis, kui keerutisesse näis tulewat muudatus. Määratu trehtri seinade järskus kahanes iga minutiga ja keerutis ise jäi oma ägeduse poolest ikka taltsamaks. Pikkamisi kadus waht ja wikerkaar ja trehtri põhi näis üles tõuswat. Taewas läks selgeks, tuul oli waikinud ja täiskuu läks läänes hiilgawalt looja, kui ma ennast jälle nägin merepinnal, Lofoddeni kaldal, pealpool seda kohta, kus Moskoestromi keerutis oli olnud.

Oli tulnud puhkuspause, ehk küll merelained weel majakõrguselt möllasid. Mind kisti kangesti kaanali woolusesse ja mõni minut hiljem paiskasid wood mu kaldale, sinna, kus kalameeste parem püüukoht seisis.

Üks paat wõttis mu peale. Ma olin täiesti nõrk, ja nüüd, mil hädaoht mööda, oli mul keel kinni õuduse kirjeldamiseks, mis ma olin läbi elanud.

Mehed, kes mu paati wõtnud, olid minu wanad seltsimehed, aga nad ei tunnud mind ära, sama wähe, kui nad ära wõiwad tunda rändajat warjuriigist. Mu juuksed, mis weel päew warem süsimustad olnud, olid muutunud lumivalgeks, nagu nad weel tänapäew on. Õeldi, mu terwe näo ilme olla muutunud. Kui pisut olin toibunud, jutustasin neile oma loo. Mind ei ustud. Nüüd olen seda Teile jutustanud ja wõin loota, et Teie teda õigemaks arwate, kui seda lihtsad Lofoddeni kalamehed arwata suudawad.“

(Lõpp).

Kollane surm.

Saksa kirjanik Karl Rosner.

Ühes wanas taskuraamatus leian järgmised märkused:

„Porte au Prince'i sadam, Haiiti, 27. märtsil. Täna kell kuus hommikul sõitsime merele. Meie kurss läheb läbi Mehiko lahe Atlandi ookeani, Bahiasse. Oleme kokku 18 meest pardal. Kajutites kapten, tüürimees, laewaarst, mina ja weel kaks reisijat, ja wahetekis kokk, kütja ning madrused. Meie laadungiks on suhkur ja mets. Ihm on suurepä-rane, ainult weidi palaw; kell 9 hom-

mikul oli 23 kraadi. Nüüd ajab meid waikselt oma ees waikne idatuul. Pea kogu hommikupooliku lamasin ma teki telgi all ja kiigutasin end. Sõit töötab suurepäraseks kujuneda..“

Ja paar päewa hiljem:

„Täna hommikul heitsime St. Thomas'e ees ankru wälja. Kapten saatis paadi maale, et wett tuua — wiimne kord — sest homme jääb Lääne-India saarestik seljataha, ja meie oleme wäljas awamerel. Ka kaks uut meest tulid

laewa. Neeger, kes kawatseb madrusena sõita, ja keegi portugaalane, nagu näha, igaw, wäHEMEELDIW ISAND.“

Ja siin algab minu jutt — sest kolm päewa hiljem walitses meie laewal kollane surm.

Püüan oma muljeid nii kirjeldada, nagu ma nad tookord ise sain.

Portugaallane hakkas öösel palawiku all kannatama. Juba warem oli ta kõnelenud tuimusest kontides ja peawalust, kuid kuna ta ise oma seisukorda merehaiguse teatud liigi arwas olewat, siis polnud ka meie ta kaebusi kuigi tõsiselt wõtnud. Ta magas minu kabiini kõrwal olewas kabiinis, sein seina wastu mulle, kuid ühes ruumis kellegi teise reisisjaga.

Kiiki öösel algas ta palawik. Kuulsin, kuidas ta woodis wiskles, kuidas ta kisendas ja wandus. Mu mälestusel selle tunni kohta pole piiri, unenäo pärast. Tean ainult kindlasti, et juba üles olin ärganud, kui teda kuulsin kisendawat, ja et ma seda kisa siiski pidasin segase une lõpujatkuks.

Kohe pärast seda kuulsin wäljas käigus sammusid, ja nüüd tegin wahet kapteni, arsti, ja portugaalasega koos elawa reisija hääle wahel. See andis mulle täieliku teadwuse tagasi. Ühtlasi tundsin kitsas ruumis lämmatawat palawust, mis mulle wõimatuks tegi toaswiibimise; panin enese kähku riidesse ja läksin teistele järgi naabrikajutisse.

Kui sinna jõudsin, nägin weel parajasti, kuidas arst morfiumpriksi käest ära pani.

Haige lamas poolpaljalt, tuntawalt punetawa näoga oma matil, ja ta silmadel oli kummaliselt tarretanud läige

Arst päris, kuidas ta enese tunneb olewat; portugaalane raputas pead, siis urises ta miski endamisi, millest aga ükski meist aru ei saanud. Valkjas-kollane keel liikus seejuures raskelt ja kohmakalt hammaste wahel ja näis igatsewat sõnade järgi. Doktor mõõtis waikeid haige temperatuuri, heitis pilgu termomeetrite ja raputas pead. Siis palus ta meid kõiki, peale kapteni — kabiinist lahkuda ja teda kapteni kajutis oodata.

Portugaallane oli enese wahepeal istukile ajanud, ja kramplik kugin näis teda waewawat — meie läksime, ja ma

nägin weel, kuidas arst haige hoolikalt matile tagasi surus.

Kuid enne seda oli tüürimees meie järgi kabiini uksest sisse astunud ja meie õlgadest üle haige aseme poole waadanud. Nüüd raputas ta pead ja tuli meile järgi. Ükski ei kõnelenud midagi — usun, meie kõik olime wäga, wäga kahwatud. Alles hiljem, juba kapteni kajutis — oli keegi meist lausunud kohutawa sõna:

„Kollane palawik — — — — —“

Läbi aknaklaaside nägime wälja merele. Meri oli wagune, waewalt et ükski woog tõusis tinawärwisest pimedusest. Kuulsime iga taktikindlat rasket sammu. Ükski ei julenud teisele otsa waadata. Ja seal seisime me kõik lōdwalt allarippuwate käewartega ja ootasime arsti ja kapteni.

Kui need tulid, olid meie wiimsed kahtlused kadunud.

Kapten pani oma järgi ukse kinni ja selgitas meile ära asja tõsiduse. Ta rääkis wähe, kuid kindlalt ja selgelt.

Kõige pealt, meeskond ei tohi sellest kõige wähematki teada. Mehed hakkaksid kartma, kui nad seda kuuleksid, ja distsipliini olla praegu just kõige enam waja. See juhtumus wõiwat ju ka ainsaks jääda — arst olla kõik tarwilikud desinfektsioonid ette wõtnud, ja ta ise anda homme kõik järgmised käsud. Silmapilkset hädaohtu polla kellelgi waja karta — nii siis rahu, külma werd ja arukust!

Kui ta lõpetanud oli, jäi kõik jälle wait; jätsime waikeid jumalaga ning läksime iga üks oma asemele. Ainult see üks, kes warem portugaalasega koos ühes kajutis oli maganud — jäi maha. Kapten wõttis ta oma juure magama.

Lamasin jälle oma matil ja kuulatasin erksalt. Kuid kõik oli nüüd wait, peale kähisewa ohkamise, mis aegajalt tungis läbi laudseina.

Laew liugles waikselt edasi, ainult propelleri töötamine kostis monotoonsete ja kumedate tõugetena wõi aegajalt kui wärin läbi laewakere. Ja palawus walitses — wäga palaw oli — kuiw, wäljakannatamatu palawus. Tõusin üles ja awasin aknaruudu.

Wäljas ahetas hommik; wette walsid end tumeolliiwärwised jooned — näis, nagu wõitleks see wärw wee hal-

lusega: see elaw, tormaw roheline, mis tungis madalatelt lainteharjadelt alla oma wastaste peale, ja see tinaraske hall, mis neelas surmawas waikusel kõik heledad walgused ja helgid endasse.

Kaua waatasin wälja.

Siis tahtsin jälle tagasi minna oma matile, sest mul hakkas külm. Kuid kahtlesin; kartsin ümber pöörduda pimeduse poole, mis seisis mu seljataga. Mind waldas kummaline nimetu ja aimetu hirm; ta täitis minu ja halwas mu tahtejõu. Ühtlasi tundsin täie teadwusega oma olukorra rumalust ja põhjendamatus. Kabiiniuks oli lukus — olin üksi — ja kõik oli muidu samati korras — mis pidi siis õige sündima?! Ainult pime oli.

Lõpuks sain selle tundmuse üle wõimust, pöörasin kiirelt otsustades ümber ja kobasin ruttu oma mati juure.

Kuid magada ei saanud ma enam sel ööl. —

Teisel päewal käis kapten kogu laewa läbi. Saatust tahtis, et ta all kiiliruumis wett leidis; ta andis käsu pumpamist alustada, siis küürima ja tõrwama hakkamiseks. Kõik asusid ka kohe tööle. —

Täna on tuntawamalt jahedam, kui eelolewatel päewadel. Kell 9 mõõtsime temperatuuri; termomeeter näitas 20 kraadi. Arst loodab palawuse wähenemisest palju kasu — meie kõik, kes teame portugaalase haigeks jäämisest, oleme peaaegu lootusrikkad. Ainult tüürimees raputab mõttikult pead ja söimab oma edelatuult, kes meile päewatõusust peale puhub külje poolt.

Kutsusin arsti kõrwale ja palusin lähemaid teateid portugaalase terwise kohta. Ta kehitas õlgu: Palawik, oksendamine, werejooks ninast ja suust — nii siis wähe, wäga wähe lootust.

Kui õhtul oma kajuti läksin, et omale soojemat kuube tuua, tungis mulle wastu imelik, peaaegu kõdunenud lehk. Kui mäda — wastik ja wõimatu! Ruttasin kiirelt akna juure ja awasin selle. Siis uurisin järgi, mis selle halwa haisu põhjuseks wõiks olla.

Kuid ma ei leidnud midagi, ainult kummaline kiirus kihutas mind otsimise juures taga.

Siis äkki, kui kummardasin üle mati, just wastu seinu — teadsin ma kõik. See lehk tuli seinu poolt — teisest kabiinist.

Lauad olid üsna õhukesed ja wahed halwasti täidetud. Nii siis, ta tuli portugaalase kajutist.

Mu süda tagus tugewasti; seisin silmapilgu waikselt oma kohal, et nõu leida. Siis kargasin püsti ja läksin üles, et kapteni otsida. Rääkisin talle kohe oma tähelepanekust, ja nüüd tuli ta minu ja arstiga ühes alla, et asjaoludega tutvuneda.

All palusid nad mind, asjast nii aru saada, nagu ta on, kuid ühtlasi ei tohi ma sellest meeskonnale sõnagi lausuda. Haisu kui niisuguse wastu — arwas arst — polla wist palju ette wõtta, ja külgehakkamise wastu, selle wastu tahtu nad wõitlust alustada. Kapten tõi mulle seejärgi paar äädikas leotatud käterätti, millega tihendasime seinu ja üksikute laudade wahed. Ta aitas mind ka mati teise seinu kinnitamise juures. Aken jäi lahti.

Ja siin selles ruumis saatsin ma mööda teise öö — jällegi magamata.

Äädikmärgade rätide teraw lõhn hõljus läbi kabiini. Olin sunnitud akent suluma, sest wäljas oli külmaks läinud. Mind piinas hirmus, kuiw janu, nii et keel suulakke kinni ähwardas kleepida.

Nii lamasin kaua. Ja siis tulid hirmsad mõtted roomates, nagu palawiku-jampsimiste sõjawägi.

Kas oli see algus? Mu pea hakkas walutama — ikka enam — ja laew kõikus aeglaselt, kord paremale, kord pahemale poole, ümberringi hakkas kõik sumisema, kuulsin, kuidas lained wastu laewakülgi sulisesid; ja nii kindlalt kui ma ka silmi kinni ei pannud, oli ikkagi, nagu noogutaksid kõik asjad ümberringi kõrgilt ja üleolewalt — —

Kollane palawik — —

Kas pean surema?

Ja äkki hullumeelses hirmus ärkaw mõte: Kas olen ka mina juba sama kollane ja poolkõdunenud kui portugaalane? Higi woolas kõigist pooridest.

Kohwril oli mul peegel — wäike käsipeegel — kuid kohwer seisis seal seinu ääres. —

Alles hommiku paiku jäin weidi magama, rahutult ja halbade unenägude käes waeweldes — kunni minu äratasid portugaalase hoigamine ja märatsemine.

* * *

Portugaallane oli surnud. Hommikupoolikul näis, nagu hakkaks ta käsi weidi paremini käima, siis aga tuli weelkord deliirium, ja jampsimishoos, kus ta parajasti metsikult lärmitseis ja wandus — kukkus ta äkki ümber ja oli surnud. Nägin seda pealt — ukse peal seistes. Ta nägu oli mahagonipruun, ta silmad pööraselt klaasised ja näojooned moonutatud. Kell kolm heideti ta korjus juba merde.

Kapten ise lõi kasti kinni, et meeskond surnukeha ei näeks. Ja arst oli meeskonnale ütelnud, et siin tegemist olla mingi kolikaanjuhtumusega. Kuid, usun, nad teawad seda siiski — — . Kokk kõneleb kawalusest ja tüssamisest.

Olen wiinud oma mati wahetekki ja hakkan nüüd seal magama. Teist sarnast ööd — kui eilne — ma wist wälja ei kannataks.

On imelik, kuidas meie kõik selle sündmuse peale mõtleme, ja kui raske kõigil laewas on olla. Läheme üksteisest mööda kartlikus hirmus, et muidu sellest rääkima peaksime, ja kui meie siis ometi üksteisega juttu alustame, on see meie jutuaine. Räägime waikselt, kuid ometi naljatawata, kergemeelse aktsendiga kõnes, nagu seisaksime ise täitsa wäljaspool hädadohtu. Püüame oma kummitliku, mängitud naeratuse abil ka teiste käest muretut sõna kätte saada, ja sellest haaramisest siis kinni, seda meie usume, ja see peab siis lämmatama kõik kurjad mõtted ja mured, mis pesitsewad meie sügawamas hinges. Nii etendame meie iseenestele hirmsat komöödiat. Kuid sopis ja maski taga istub hirm, ja see hirwitab igast asjast ning ei lase end eemale peletada.

* * *

Kokk on täna oma wõrgust surnult leitud. Ta magas lahus teistest oma köögis. Juba eile oli ta kogu päewa oma matis puhanud ning kaewanud liigete walu, palawiku ja janu üle; seejuures oli ka tema nägu olnud kollane ja kahwatu.

Nüüd teawad seda kõik ja kindlasti.

Nad jalutawad tummalt üksteise kõrwal ja ilma et nad üles waataksid. Nad teewad oma töö kui harilikult, ja ometi on neis miski kui wiha nägematu surwe wastu, mis lasub kõigil, ja igas nende liigutuses. — Ka kütja tunneb

enese haige olewat, ja kaks madrust pidid maha heitma. Arst käskis kõiki laewaruume wääwliga puhastada. Hõõgpannidel kanti sinikalt põlewat wääwlit läbi kajutite ja käikude. Sellest ajast saadik lõhnawad kõik terawalt, eemaletoukawalt ja kõdunewalt. Selle lõhna eest pole pääsmist, ja ta mõjub ärritawalt ja närwe wapustawalt.

Ma ise olen nüüd alati laewalael; all ruumides näib mulle, nagu peaksin lämbuma. Kuid ka seal ülewal hõõguwad plangid, sest igapäew läheb palawamaks.

* * *

Meie mastil lehwib eilsest saadik kollane lipp poolmastis. See peab teisi laewu hoiatama, et nad meile ei läheneks. Kui pidalitõbiseid eraldab meid see märk ilmast. Ükski puri ei tohi meile läheneda, ja oleksime meie ranniku läheduses, siis ei wõtaks meid ükski sadam wastu. Õhk on waikne ja liikumatu. Nähakse wirwendawa palawuse wibreerimist. Miski ei liigu taklasis, lödwalt, kui ära surnud selles lämmatawas hõõgumises ripuwad maha köied, ainult kruwi waewleb läbi laisa, tinawärwise wee, mis kauguses kustub tumewärwistesse tintidesse. — Ringi ümber meie — nii et ta meid ümbritseb kui sünge surmapiir. Ja kõige selle üle ripub raskelt ja trööstita pilwitu, lõpmatu hall taewas.

Rääkisid kord jälle arstiga. Nõjatumsime mõlemad wastu reelingut eellael ja wahtsime üksisilmi wette. Ta ütles, kollane palawik olla haigus, mis arwatawasti tekitatud on mingist m i a s m a a n i m a t u m ' i s t. Ükski uurija pole seda aga senni weel selgeks teinud — ja kogu see asi olla mõistatuslik nagu saladus. Kõik kõneleb selle haiguse olemasolu poolt — teisiti ei saaks ju seda seletada — ja ometi ei suutwat seda ükski mikroskoop selgeks teha.

Ja ometi ütles ta mulle, et see haigusbatsill, kui ta kuidagi inimese kehasse on tunginud, selle haiguse ligi toob — wahel kohe — wahel alles nädalate ja kuude pärast.

Küsisin temalt, kas ta ei teaks, kuidas see batsill meie kehasse wõib sattuda.

„Wõib olla, hingame ta endasse.“

„Nii siis, läbi suu ja kopsude?“

(Järgneb).

Kitsekarjane Martin.

Saksa kirjanik Luise Westkirch.

Ta sammus wedrutawal käigul majast maija. Päike wilkus waewalt läbi paksu hommikudu. Iga kõrre ja lehe küljes kõlkus kaste. Ja tema oli üsna üksi tänawal, wäikses Harzi külas warajatest kõige warajasem. Nii tihti kui ta oma särawast karjapasunast mõned toonid kuuldawale meelitas, awanes jälle üks madal laudauks, ja kenal sammul, sarwi hõljutades, targad silmad wirgad ja lustilikud üleannetus wallatuses, astusid üks kuni kolm kitse wälja wärskesse hommikõhuse. Majesteetlikult käies wõi lustilikult karates ümbritsesid nad oma karjase. Tema tundis iga üksikut, nende iseloomu, nende tuju, hüüdis neid nime järele ja teretas neid. Iga sammuga kaswas kari perekamaks.

Ja kuna laudauksed awanesid, lükati siin-seal, kus mõned linnast tulnud suwitajad, asusid, mõni akna eesriide siiluke kõrwale ja keegi waatas pesemata näol huwitatult wälja külatänawale.

See oli kunstlikulise iludusega waatemäng — näha, kuidas Martin oma kaitsealused üles Harzi haljastele rohuwäljadele saatis. Poiss kitsa kuuuga, klassiliste kehaliigetega, lühikeste mustade juustega ja prongspruuni päewitanud näoga nägi wälja nagu karjasekuju Odysseusest, seisult ja liigutuselt niisugune, nagu oleks mõni marmorist Paris oma aluselt maha maa peale astunud.

Tema ise ei teadnud sest iludusest midagi. Tema kodukondsed seda ei ülistanud, ja suwitajatest küsis ta sama wähe kui pääsukestest, kes ta pea ümber keerutasid. Alles wiimase maja juures tõstis ta oma silmad kitsedelt üles, kes ta jalgade ümber kubisesid. Katuses oli wäike aken. Aga kuna ta otsides üles waatas, kuulis ta majaseina taga juba sumbutatud naeru. Tõsi, seal seisis Kathel juba kaewu juures, palja jalu, lühikeses kuues ja heledas pearätikus, wälkuwate hammaste wahel wibutades nelki, mis sama punane oli kui ta huuled.

„Mütt — pime!“ pilkas ta.

Martin laskis kitsed karistamata heki lehti roobitseda, jooksis õue ja kahmas neiu järgi. Algas lustilik jooks ümber kaewu. Korruga oli tal neiu ometi käte wahel; wäga wõimalik, et neiu tõsiselt pääseda ei tahtnudki.

„Nüüd tuleb tasumine,“ ütles Martin ja hakkas neiu huuli suudlema. Punane nelk langes tema kätte. Ta pistis selle oma nõopauku kui wõidumärgi, kuna Kathel oma rätiku jälle sasitud juustele kiskus ja pisut hingetult naeris.

Martin istus tema kõrwale kaewukünale.

„Kathel —“

„Martin?“

„Kas tead, mis ma soowiksin?“ Martin oli üsna tõsiseks jäänud. „Rikas tahaksin olla. Kord oma elus olla põhjatu rikas.“

„Mis sa siis teeksid, kui rikas oleksid, Martin?“

„Ehitaksin omale maja, aga määratu suure marmorist trepiga, mis laseks mägedesse waadata. Ja pianiino ostaksin, millega wõiksin iga päew teha muusikat — ja pehmed sohwad igasse tuppä — ja koka ja teenrid, kes mulle peaksid ütleva „armuline herra!“

„Ja mina?“ küsis Kathel suuril silmil, „kuhu jään mina?“

„Noh, sina istud muidugi ka ses ilusas majas, ja ma ostan sulle kleidid, üks ilusam kui teine, sammetist ja siidist ja pitsidest, mis sul weel sammu maad taga jookseksid!“

„Oi, oi! Kui ma aga niisugustes kleitides ei kuku: Siis peaksin weel õppima nii käima, kui see Berliini preili käib, kes pürjermeisteri juures suwitab. Hüppab kui wares lumes. Oled sa teda juba näinud? Waata, nii!“

Oma lühikese kuuuga ja paljaste jalgadega katsus ta naerdes selle moodaami wedrutawust ja puusahõljutamist järele teha.

„Aga põrandaid ei jaksaks ma sul seal suures majas mitte küürida.“

Martin kiburtas otsaesist.

„Küürida? Mis weel! Sina laseksid ennast teenida. Kas sa siis põrmugi

ei oska ennast sellesse olukorda mõelda?"

"Ei, Martin. Päewal on palju teha ja õhtul jään ma ruttu magama. Ja siis ka, waata — mina arwan ikka, et konnad hüppawad wees ja linnud lendawad õhus. Ja kui tahaksid üksteisega wahetada; siis oleks see neile lõpuks mõlematele paha eksitus. Mina olen kogu oma eluaja rõõmus olnud nagu konn tiigis. Nii siis peab mu praegune elu olema kõige õigem mulle. Jht asja mõtlen ma ometi, tead? Metsawahi maja seal ülewal metsa ääres, ja mina ning sina selles! See oleks parajasti nii wäike, et ise jaksan pörandaid pesta ja puhastada; ka tüki kapsa- ja kartulimaad on seal juures. Selles majas elaksin ma — sinuga, Martin. Muidu mitte. Mine, teata ennast metsaherrale Mihklipäewaks, kui kari koju jääb. Tema wõtab sinu wististi kütiks."

"Oh, jah, seda teen ma juba!"

Martin tõusis tusaselt. Isegi rõõmstawa tõsidus paistab olewat igapäine ja kaine selle meelest, kes unistuste maalt tuleb.

"Martin, kannata ometi! Oleksin peaaegu unustanud. See tuleb õhulossi ehitamisest!"

Tüdruk wõttis laudast õlgede seest paksu wõileiwa, mis ta õhtul ise oli söömata jätnud.

Martin nägi asjatundlikul pilgul, et see tema isu wääris, noogutas armulikult pead ja pistis wõileiwa taskusse.

Aga ta ei tohtinud tõesti kauemini wiita. Temperamentlik kari, keda Kaaro üksi ei jaksanud ohjes hoida, hüppas juba üle kraawi ristikheinapõllule. Pahandades kargas Martin oma kaitsealuste keskele.

"Nägemiseni õhtul, Kathel! — Liis — Bless — kas te! — Wõta, Kaaro, wõta!"

Ja ülespoole läks ta kirudes ja karitades, wajuwasse uttu, wõitwasse päikesepaistesse, ja nagu udud päikese ees kadusid, nii langes pikkamisi ta hingese auahne unistus ilusa tõelikkuse ees kokku. Kui ta kari Kaaro walwel laial aasal rohtu nosis, mõtles ta ainult weel wäikese metsawahimajakese peale ülewal kaugel ja Katheli peale. Sel tüdrukul polnud sugugi lollid mõtted. Roheline kuub sobib hästi ja inimesel on

leib. Eriti Katheli seltsis. See neiu saab iga majapidamisega hakkama. Ja siis weel lõbus meeleolu, mis ta ümber alati kui päikesepaiste särab. Kogu külaspolnudsüdamikumat neiu kui see waenelaps, kelle sugulased kaastundmusest üles kaswatasid. Ja nad ei kahetse, sest Kathel töötab nüüd kolme eest. See on tüdruk kui wälk ja pauk. Ja temaga on hea elada. Kohe püha-päewal teatab Martin ennast metsaherrale.

Rõõmsasti wõtab ta pasuna ja puhub. Mis sõdurid marsides laulawad ja neiu heinal huikawad, selle toob Martin oma lihtsal pasunal selgesti ja puhtalt esile. Ta on oma wiisisse täielikult süwinenud.

Kui ta pasuna suu äärest wõtab, praksub üks oks tema taga. Ja üks hää ütleb: „brawoo!“ Ja terwe seltskond ilmub metsast, üks herra ja kaks daami. Need on muidugi wõõrad, kes igal suwel siinsed orud üle ujutawad ja kel nii palju on rääkida ja küsida. Küsija on herra. Mis asjad teda kõik huwitawad! Kui wana Martin on? Kas siin külas sündinud? Kust ta pasuna puhumise õppis? Kas talle kitsede hoidmine rõõmu teeb? — Seni wahiwad teda daamid. Need on peened daamid, üsna peened. Kübarad kui heinakorwid, walged loorid näo ees, kleidisabad peos. Siidialuskuued nõretawad katest. Ja kuidas nad woogawad ja kiiguwad ja hõbedaste käewõrudega kõrisawad!

Otse juhmilt silmitseb Martin seltskonnale järele. Küll wõib neil raha olla! — Aga siis sirutab ta ennast, wõtab taskust Katheli wõileiwa, lõikab selle põlwel tükkideks, torgib tüki aegamisi noa otsa ja pistab suhu. Nüüd on tal hea olla. Mõttetult wahib ta päikesepaistesse.

Seal tuleb metsaääres nähtawale üks walge punkt, kaob, tantsib lähemale. Kas ei ole see ühe daami walge loor? Kas kaotas see midagi ära? Martin waatab ringi. Ta leiaks selle talle heameelega üles. Ja juba seisabki daam tema ees.

"Tere hommikust, Martin."

"Tere tere," wastab Martin.

"On ilus kohakene, mis olete omale walinud. Näen, Teil on kunstniku pilk."

„Jumal hoidku,“ ütleb Martin ja raputab pead. „Kunstlikku pole meil veel midagi. Kõik on niisugune, missuguseks ta loodus on kaswatanud.“

„Tohin ma wiiwukeseks Teie juure istuda?“, küsis daam naeratades. „Mulle meeldib siin.“

Martin nihutas enda rahulikult kõrwale:

„Kui see Teile rõõmu teeb.“

Uudishimulikult wahtis ta walgest loorist läbi. Kas on see daam 20 või 50 aastat wana? Suurtsugu daamide juures ei tea seda iial selgesti. Nende näod näewad alati wälja, nagu oleksid nad olnud jahukastis, üsna tolmunud. Silmade ümbert näib Kathel olewat priskem, aga kui keegi nii suurt lillekübarat kannab ja tal suu walgeid hambaid täis on, siis peab ta küll kakskümmend wana olema. Ta pilk kohtab daami pilku, ja tahtmatult lööb ta silmad maha. Mis ta temast õieti tahab? Nii ei ole teda veel keegi silmitsenud.

„Teie ei räägi ju sõnagi, herra Martin?“ ütleb wõõras. „Kas kardate mind?“

„Seda mitte.“

„See oleks ka ülekohus. Mina ei ole uhke. Meie, moodsad, teame wäga hästi, et toredaid individualiteete — tahtsin ütelda: walitud isikuid leidub igas seisuses.“

„No jah,“ kiitis Martin, „meiesugune peab enesest ka lugu.“

„Waadake, waadake, see on õige! — Herra Martin, kas olete tõesti siin mägestikus sündinud?“

„Siinsamas majakeses seal nurga taga. Siit Te seda ei näe. Elasime ema surmani seal.“

„Aga kas olete kindel, et see naine tõesti ka Teie ema oli?“

„— et minu ema, minu ema —?“ Martin ajas silmad pärani. „Jah, kuidas siis?“

„Kas Teile pole iial tulnud tunnet, et Teie — kuidas pean ütleva? — mitte karjaseks polnud määratud? Et Teie siia talupoegade ja mäemeeste keskele ei sobi? Wõin Teile ütelda, kes Teid näeb, saab sellest aru, näiteks minu wend, kes elukutse poolest on kunstiprofessor. Kas Te ise veel iial pole tunnud igatsust siit wälja saada — wälja ja üles?“

„Igatsust, jah, preili. Ainult raha on alati puudunud.“ Ta tõstis pea üles ja

waatles preilit. Et see ka ta unistuse juba silmist ära luges! Targad olid linnainimesed! Müts maha!

„Ja mis olete mõelnud, et olla soowiksite? — Me ajame ju juttu.“

„Mis? — Noh, herra — nimelt peen herra.“

Preili silmad libisesid üle ta sirgest kehast, ta imetoredast kujust, mis ta kõrwal pikutas, laisalt ja ilusalt, nagu oleks mõni Greeka meister ta siia rohuwäljale loonud.

„Koduigatsus on iga inimese elementaartunne,“ ütles ta tasakesi oma ette. „Iga hinge igatsus tunnustab, kus ta kodumaa on.“

Martin, kes tast aru ei saanud, naeris.

„Need on nimelt ainult soowid, preili, ajawiiteks.“

Ta uskus, et preili teda noomima hakkab nagu Kathel.

Aga see neelas teda silmadega edasi.

„Ah, Teil pole ju aimugi, mis Teis peitub. Ajage enda sirgeks. Püüdke ülespoole. Ja kui Teile selleks on waja sõpra, mina olen iseseisew ja rikas. Ja mina teeksin Teie heaks palju, Martin, wäga palju —“

„Jah, aga miks, preili?“ küsis Martin, kes imestusest ja ärewusest juhm oli.

Preili kummardas tema ligidale. Temast hoowas wälja isesugune lõhn, tugewam kui terwe aasa heinalõhn. Noore karjase pea käis ringi. Ta tundis pooleldi õudu, pooleldi mõnu.

„Miks?“ sosistas daam. „Seda ütlen Teile wõib olla hiljem — kui üks-teist paremini tunneme, Martin. Seni mõtelge järele, mis Teile ütlesin. Nägemiseni.“

Ta tõusis üles. Just ta näost mööda sirutas ta karjasele käe, kust ta kinda oli ära tõmmanud. Nagu walge liblik lehwis see ta silmade ees. Ja Martin polnud nii rumal, kui ta oma rahulikust laiskuses paistis. Ta suudles kätt, mis ta huultele ligidale tuli. See käsi oli pehmem kui Katheli põsk. Ja suudeldes tõusis ta julgus. Ta oleks heameelega ka seda walget nägu loori all suudelnud. Aga preili oli enda juba wabastanud. Metsa äärest noogutas ta temale veel kord pead.

Ärewuses, nagu ta seda veel iial enne polnud tunnud, jäi Martin istuma. Herraks, peeneks herraks pidi ta saama — tema, waenelaps ja Kitse-Martin! —

Südames, üsna salamahti, oli ta küll teadnud, et temas midagi iseäralist peitus. Ainult lollid talumehed siin ümb-ruses ei tahtnud seda uskuda. Missu-gused silmad need nüüd teeksid? Mar-tin tundis enda küünrawõrra kaswanud olewat, kui õhtul kitsed koju ajas — ikka, nagu kannaks ta salajat wausaba, millega ta wahetpidamata wõis uhkuse pärast ratast lüüa.

Ristteel seisis Kathel, heinareha õlal.

„Kas metsaherraga rääkisid, Martin? Tema läks sinust wististi mööda. Tal oli täna ülewal Ibergil tegemist.“

„Missugused pruunid käed sul on,“ ütles Martin, neuu sõrmi wahtides.

„No jah, päikesest. — Jutusta, mis metsaherra ütles.“

„Ma ei rääkinud temaga. On ju aega.“

„Aega? — Metsawahikohaga? — Ja siis wististi ka pulmadega?“

„Jah, waata, Kathel, inimene peab ju olema mõistlik. Mina pole ju konn, olen lind. Tahan üles lennata.“

„Tola oled sa!“ hüüdis Kathel wiha-selt, pööras talle selja ja läks tuliseil jalul tema ees külla. Ilus oli neuu keha, mille kuju riided waewalt katsid. Aga Martini meelte ees kõlkus walge loor, kuuekahin, käewõrukõrin, mis wõrast preilit ümbritsesid ja ta mõistatuseks tegid, mille lahendus teda meelitas.

Kuna ta tema peale mõtles, pööras ta ümber esimese maja külas. Ruttu rebis ta oma pleekinud kübara, mida kukesulg ehtis, peast. Ta tundis, kuidas talle weri näkku tõusis.

Kathel pööras ümber ja silmitses neid mõlemaid imestades.

„See oli ju see hull, rikas berliinlane pürjermeisteri juurest. Kust sa teda tunned, Martin?“

„Kuidas inimesi tuntakse,“ ütles Mar-tin, ise näost weel ikka weripunane, ja tegi, nagu oleks tal kitsede lauta ajami-sega palju tegemist.

Õösel magas ta halwasti hirmu pä-rast, et preili teisel päewal wõiks tule-mata jääda. Aga ta tuli juba warakult. Martin oli tema jaoks samblapingi wal-mistanud. Seal istus ta tema kõrwal puudewilus ja jutustas elust ja liikumi-sest Berliini tänowatel, teatrist, kontser-tidest, ilusatest majadest, seltskonnast. Siis hakkas ta rääkima enesest. Tema nimi olla Ellinor Jansen, ja ta olla wara

jäänud waesekslapseks. Tema wend, suur kunstiprofessor Berliini ülikoolis, ja ta wennaproua olla talle nõu annud siia üksindusse kaasa tulla. Aga õieti elawat ta ise oma elu, wäga üksikut elu, jah, ta elu olla alati wäga üksik ol-nud. Kui ta raha talle ka wõimaluse andwat kõike ainelist headust ja waim-likult ilusat nautida ja reisida igal maal, üks igatsus jääwat ometi peenemale hingelerinda, igatsus, mida maailma wäli-sed asjad ei jaksawat täita, igatsus kõige kõrgema ja haruldasema järele, inimese järele, kes temaga oleks ühesmeeles. Selle leidmine olla saatuse arm. Mõni sõda ei leidwatki, mõni leidwat selle pika otsimise järgi, mõnele tuleb see nagu wälk selgest taewast, selgestnäge-mine hingest hinge esimesel nägemisel.

Sellejuures nihkus ta ise Martinale lähemale.

Martin mõistis waewalt midagi sel-lest, mis preili rääkis. Ta silmitses teda wahetpidamata himulikult ja uudis-himulikult. Kahtlemata oli ta wäga ilus. Niisuguste kalliste riietega ei ehita ju alawäärtuslikku. Kui ta ometi preili kujust oleks aimu saanud. Aga ta sil-mad ei näidanud muud, kui wolte ja pitse, mis nii õrnad olid kui ämbliku-wõrk. Igatahes oli ta hoopis teistsugune kui Kathel, kes alati pihikust ja kuuest ähwardas välja paisuda. Seda siin tuli wististi õrnasti kinni wõtta, nagu katke-waid mängukannisid, mis õpetajaproua kummutil seisid. Ka ta nägu oli — üsna apart. Kui aga walge loor nii wäga ei oleks silmi peletanud. Wähematki joont polnud tunda. Ainult õrnpunased põsed paistsid läbi. Ja silmad, jah, need põ-letasid otse augud jõlli. Millised silmad need olid. Liisel, mustjaskirjul aastasel mullikal, olid ka niisugused mustad ää-red silmade ümber, aga inimesel polnud ta sääraseid weel näinud.

„Minu nimi on Ellinor,“ ütles wõö-ras ja naeratas talle näkku.

„Ellinor,“ kordas Martin. Temas kaswas pikkamisi kummaline ärewus, auahnus, uudishimu, meheuhkus, wõõra weetlewus. Ta julges käe preili piha ümber panna, üsna tasakesi. Ise mõt-les ta sellejuures õpetaja portselaan-asjade peale. Esiti paistis, nagu ei oleks ta riidedilwede seest üldse midagi kõ-wemat leidnud. Kui ta siis lõpuks pee-nikese tuuma leidis, siis ehmatas ta.

Ei tea, kas see inimene iial kõhu täis söi ?

Aga et Ellinoor teda wihaselt eemale ei lükanud, siis kasutas ta juhust, lükas walge loori, mis teda wihasas, kõrwale ja suudles preilit suule.

Sel silmapilgul kuulis ta wihasest kiljatusest hääle poolt, mis talle tuttaw. Sirp käes, seisis Kathel paari ees.

"Ah nii on lood! Niisugune oled sa! Noh, siis tasus see ometi waewa, et palawaga selle tiiru tegin. Milline häbitu inimene — sina! Häbi!"

Ja näost tulipunasena pööras ta wõõra poole.

Ja Teie, preili, peaksite häbenema! Tulite siia üht waest meest eksitama? Jääge oma toredate linnaherrade juure, kelle hulka Te kuulute!"

"Kathel!" hüüdis Martin wihaselt.

Preili Jansen oli loori jälle näo ette tõmmanud. Ta ei wistanud Kathelil sõnade peale midagi. Härda naeratusega pööras ta karjase poole:

"Elage hästi, Martin!"

Aga Martinas liikus mehe kaitsjainstinkt. See preili ei pidanud sellepärast kannatama, et ta tema wastu hea oli.

Ta ajas enda püsti.

"Taltsuta oma keelt, kõrwenõges!" kisendas ta Katheile. "See preili on minu pruut — kuuled? — minu pruut!"

"Siis ehmatas ta ise oma julguse üle. Waatas wõõrale häbelikult otsa. Aga Ellinoor noogutas talle julgustades pead.

"Jah, sinu pruut, Martin. Olen sinu peale uhke. Tule täna õhtu minu juure."

Silmapilgu waikis Kathel üllatusest. Siis pääses ta wiha lahti.

"Mis? Mis? Abiellu ka weel? Nae-ruwäärt! Niisugune maalitud isik! Säärane aiateiwas! Ta wõiks ju sinu ema olla!"

Keda ta kirus, oli juba kaugel. Eemale puude wahete kadusid ta hõlstiku shiffoniotsad.

Kathel löi käed näo ette ja hakkas nutma.

"Mina olen sind nii väga armastanud, Martin! Oh, nii väga, väga! Ja niisuguse pärast murrad sa mu südame. Mitte tema pärast, tema raha pärast. Ei, nii wiltsaks ei oleks ma sind pidanud!"

See tegi Martina segaseks. Tema oli Kathelit tõesti armastanud. Ja neiu ei läks tal südamesse.

"Ei wõi ju oma õnne eemale lükata, kui seda pakutakse," kogeles ta.

Neiu käed wajasid maha.

"Oma õnne — õnne? Wõi siis niisugune on sinu õnn? Oh sa loll poiss! Sa oled ju palju lollem kui paha. Noh, jookse siis oma õnnele järele — jookse, mina sind kinni ei pea!"

Ta wõttis sirbi maast ja ruttas kiiresti üle aasa minema.

Rahutuna ja segasena jäi Martin seisima. Pea kubises tal piltidest, mis preili ta ette laotanud. Ja selle sekka kajasid wahetpidamata ja kainestawalt Katheli sõnad: "Niisugune maalitud isik! Ta wõiks su ema olla!" Harilikult walis Kathel temale kuued ja kübarad, ja mida ta muidu tarwitas. Ja kui osawasti kaupmees asja oma käes! ka näitas, Kathel leidis kõik wead ikkagi kätte. Aga mis ta ka walis, see pidas.

Pruudi walimisega oli lugu muidugi teine. Siin rääkis neiu armukadedus. Aga warju heitsid neiu sõnad ometi ta õnne päikesepaistele.

Niipea kui ta karja oli koju ajanud, pesi ta ennast ja tõmbas kirikukuue selga. Ta ei teadnudki, et see talle kaugelgi nii ilusasti ei sobinud, kui ta kitsas karjasekuub. Kui ta oma pruudi maja poole sammus, pöörasid kõik inimesed läwel pead ja lapsed näitasid ta peale sõrmega. Kogu küla teadis juba: Berliini miljonär on kitsekarjasesse armunud ja tahab talle naiseks tulla. See lühike käik ajas ta kuumaks. Wiimaks jõudis ta pürjemeistri maija. Ellinoor ise awas talle ukse ja saatis ta ühte tupp, mis esimesel korral seisis.

"Tulge sisse, Martin. Minu wend ja wennanaine elawad teisel korral. Siin on minu riik. Selle olen omale hoidnud."

Martin sõandas waewalt jalga jala ette tõsta. Kas oli see mõni aken, kust walgus tuli. Aina rohelist, punast, kollast riided, aga taewas ja loodus waatasid tupp. Polnud ka iial teada, kas oli see sein wõi eesriie? ja kirjude riiete keskel seisis inimlikud kehad, kehad, walged alasti naised, kellest üks kassi seljas ratsutas. Martin wahitis häbelikult oma jalgadele. See oli tema õnn. Sest muidu oleks ta waipade peale ninali kukkunud. Ellinoor nägi ta imestust ja naeratas.

"Mina wõtan oma kodu ikka kaasa, Martin, asjad, mis toa teewad muga-

waks. Iludust oma ümber näha, iludust igal kujul, on mulle tarwiduseks. Wõiksin wahest elada leiwata, waata, aga mitte ilma iluduseta."

Örn pilk riüwas karjase keha.

"Jah," ütles Martin ja pühkis oma punase taskurätikuga otsaesist. "Siin on kõik ülitore."

"Istu siia minu kõrwale, siia, jah, siia. Sööme õhtust. Ega sa veel ei ole õhtust söönud? See on ilus. Siis westame juttu."

Diiwan, kuhu Martin istus, oli väga madal, väga lai ja seljatoeta. Veel iial polnud ta nii halvasti istunud.

Ellinoor lükkas ise wäikese kaetud laua tema ette, tõstis tassi teega, mida Martin ainult hambawalu wõi nohu puhul jõi ja iial ei sallinud. Ja kui ta siis veel wõileibu nägi, siis teadis ta ka, wõi arwas teadwat, miks preili nii peeneks jäi, kõigest rikkusest hoolimata. Aga ta tegi preilile seda meelehead, et teed maitses ja ühe wõileiwa, mis noatera paksune, söi. Sellejuures silmitses ta preilit wargselt kõrwalt. Walge loor ei katnud ta nägu enam, aga ta näojooni ei wõinud ta hämaras ka mitte selgesti näha. Kindel oli, et nina põsekontide wahelt liiasti ette ulatas ja tal suunurkade kõrwal sügawad woldid olid, eriti kui ta naeratas. Ei tea, kas ta näo walge ja punane wärw tõesti määris!

"Kas tead, et minul sinu ees suur respekt on, Martin? Sa oled ilus mitte ainult kehast, waid ka iseloomust. Kui sa täna minu eest nii rüütellikult wälja astusid, siis ei wiiwitanud ma silmapilkugi sind oma peigmeheks tunnistamast. Minu sugulased muidugi ei saa minu walikust aru ja minu sõbrad wõib olla pilkawad mind. Jõledad! Nagu leiduks inimese juures midagi wäärtuslikumat kui tema täielik inimlikus nii kuju kui olewuse poolest, seesmiselt ja wäliselt. Ja nagu see oleneks rikkusest ja seisusest. Minule oled sa tõsiduseks muutunud unenägu mehest, Martin. Ja ma usun, sinugi hing leiab minu hinge üle kõigi kuristikku. Eks ole nii, Martin?"

Ta ulatas Martinale käe ja see pani kahwli käest, millega ta praegu teist wõileiba, mis talle maitsema hakkasid, tahtis suhu pista.

"Ja muidugi, preili!"

Kui tuba ometi ei oleks olnud nii palaw! Nahad, waibad, eesriided kitsendasid teda, magus lõhn, mis preilit ümbritses ja teda juba Isbergil oli joo-wastanud, ähwardas teda siin kitsas ruumis lämmatada. Ja mitte ainustki puhast päikese kiirt ei tulnud läbi akna. Wäljas oli wist juba öö, sest punane ampel, mis tuba walgustas, muutus heledamaks. Martin hingas raskesti. Ikka raskem oli tal preili juttu kuulda.

"Mul pole kedagi, kes mind wõiks keelda wõi käskida, Martin. Olen waba ja wõin enda sulle kinkida. Kui sina oled niisama waba ja kui sind siin kinni ei pea, siis wõtan su sõnast kinni ja sa oled minu peigmees."

"Jah, preili."

"Ellinoor! Minu nimi on Ellinoor!"

"Ellinoor."

Martin taipas, et nüüd tema kohus on pruudile suud anda, aga kõwasti kaelustada, nagu Kathelit, ta ei julenud. Sest sai õige tagasihoidlik suudlus.

"Martin, armsam. Ja nüüd nagu räägime oma tulewikust."

Martin noogutas.

"Õpetaja wõib meid tulewal pühapäewal maha kuulutada."

Preili naeris.

"Ei, sina metsik, armas metsinimene, nii lihtsalt asi ei lähe. Enne pead ennast veel wähe harima selle ilma jaoks, kuhu sa mind wõttes tuled — minu ilma jaoks.

Saad aru, mina tahan sinu peale uhke olla, üliuhke igäühe ees. Mina mõtlen asja nii: kõige pealt lunastan ma sinu raha eest su kitsekarjase ametist. Siis palume siinset õpetajat, et ta sulle esimest õpetust annaks. Sügisel lähed siis kaheks, kolmeks aastaks kooli, kus ruttu pead õppima."

"Kaheks, kolmeks aastaks," kordas Martin.

"Siis tuleb aeg sinu elukutse üle järele mõtelda. Kõige armsam oleks mulle, kui saaksid professoriks, aga wõib olla ka adwokaadiks, arstiks. Neli kuni wiis aastat peaksid sa ülikoolis käima."

Martin luges sõrmede peal järele. "Teeb kokku kaheksa aastat." — Juuksed tõusid tal püsti. Ta wõttis preili käest kinni ja silitas seda tasakesi. "Armas Ellinoor, miks pean ma siis esiti veel nii palju õppima? Armastamiseks

pole seda ju waja. Parema abiellume kohe."

"Ei, armas, sa oleks meile mõlematele õnnetuseks. Wähemalt paar aastat peame ootama. Usu minu kogemusi. Sina wõid selles maailmas, mille jaoks oled sündinud, olla ainult siis õnnelik, kui sa sarnasena sarnaste keskel oled, kõrgesti haritud ja tubli oma ametis. Ära kiru mind. Ooteaeg on raske õhwer, mis sulle toon. Aga mu armastus tahab sind näha õnnelikuna, mitte õnnetuna. Ja õnnatud on kõik poolikud. Sina pead terwik olema."

Martin ei kuulnudki enam teda. Tema peas liikus ainult üks mõte: kaheksa aastat käia koolis, mida ta iial polnud sallinud. Kaheksa aastat ilma walguseta ja õhuta niisuguses koopas nagu see siin, raamatute kallal uurida, mis kuidagi ei tahtnud talle pähe jääda! Ühelgi metsloomal, kes lõksu langeb, ei wõi halwem tuju olla. Külma higi tõusis talle otsa ette. Jalad olid tal pahal istmel nagu ära surnud ja ta süda oli iseäralikust lõhnaõlist paha

Ellinoor nägi wiimaks ta kahwatust ja hirmunud nägu. Ta peatas:

"Martin, Jumala eest, mis sul on?"

"Ma —" kogeles Martin, "ma — ma soowiksin —"

"Kõik! Kõik! Armsam!"

"Wälja soowiksin ma minnal!" kises das Martin.

Ja nagu oleks see sõna kõik ta energia talle tagasi annud, kargas ta üles, jooksis preilist mööda toast wälja ja trepist alla — wälja, jumalaga jätmata. Kaugel tänawal nägi ta inimesi. Häbi pärast ei julenud ta neist mööda kodu minna. Ta pööras ümber ja jooksis pimedast peast mägestikku. Metsa ääres

rohus lamas ta, hingas himukalt wärsket öö õhku ja wahtis üles tähtede poole.

Kaheksa aastat neid mitte näha! Mitte näha puid, aasa, mitte tunda tugewat mäetuult! Wangis istuda ja õppida? Kas maksis sellepärast Katheli südant murda? — Kui ta weel raskemini pidi töötama kui nüüd, mis abi oli tal siis pruudi wahetamisest?

Ta kraapis sõrmed samblasse ja juurtesse, nagu tahaks ta kinni hoida kodumullast ja kardaks, et keegi ta lahti kisub. Kogu öö istus ta nii ja talle paisis see ta meelest, nagu oleks see olnud silmapilk Kui koidutäht taewas helkis, tuli ta südamesse äratunne: sa ju ei tarwitse seda teha. Kui jääd Kitse-Martinaks ja ei taha saada peeneks herraks, siis sa seda ei tarwitse teha!

Ta kargas üles ja raputas ennast "Ja ma ei tahagi!"

Jooksis koju, ajas äripäewa riided selga ja ajas kitsed wälja, nagu ei oleks midagi juhtunud.

Preili tuli wära, tume ja murelik. Ja Martin ütles talle seda: ülesanne olla talle liig raske. Tema jääwat Kitse-Martinaks. Ja ta ei lasknud ennast ka eksitada ei preili palwetest ega töotustest.

Talumehed, kes temalt ta suurtsugu pruudi järele küsisid, said wastuseks: "Kaheksa aastat waewa näha ja töötada, et neiut saada, kes ta ema wõiks olla, selleks ei olla Martin küllalt loll. Tema armsama nimi olla Kathel."

Berliini preili ei ole iial enam sinna suwitama tulnud. Aga aasta aastalt näitawad suwitajad üksteisele kummalise isikuna piltilusat poissi, kes nii tark oli, et miljonilise pruudi pika ninaga minema saatis ja enesele waese pruudi kosis.

Aerud.

Rootsi kirjanik Hasse Zetterström.

Hommikul alla sadamasse minnes leidsin, et aerupaar minu paadist oli kadunud.

Otsisin neid sillalt, kaldalt ja mujalt. Ei midagi.

"Keegi on nad warastanud," ütles Lars, kes neid minu seltsis otsis. "Mõni

paadimees tuli öösel naabrisaartelt, nägi neid, need meeldisid temale ja ta wõttis nad kaasa."

"Seda ei ole mulle siin weel juhtunud," ütlesin mina. "Siin ei 'laenata' midagi, ja me uskusime üksteise ausust." Seisime waikides.

Siis ütles Lars:

"On sul see seal paadis õng haugide jaoks?"

"Jah, haugide jaoks. Käisin sellega eile kalal."

"Ja said midagi?"

"Sain haugi, mis kilo raske."

"Nii. Kust sa siis selle said?"

"Oled sa politseinik?"

"Ei, olen ainult huwitatud."

"Sain ta Norröni ees."

"Siis wõttis Norröni mees ka sinu aerud. Tema ei salli, et tema wees käiakse. Tuli öösel siia ja wõttis karistuseks sinu aerud."

"Pean ma ta politsei kätte andma?"

"Siis kaebab ta sinu peale lubata kalapüügi eest. Pealegi pole sul ka tõendus, et tema sinu aerud warastas. On need ta käes, siis peitis ta nad ära."

"Wõi wiskas wette."

"Seda ta ei tee. Ta on ihne. Aere on alati tarwis."

"Sõidame wälja ja waatame, kas aerud tema käes on?"

"Jah — — kui lollid oleme — —. Pealegi on ta oma saarele maandumise ära keelanud. Ta ajab meie tulema."

"Mul on aere waja!"

"Seda ma tean, sest sul on mootor. Aga mul on teine mõte. Kas mootor käib?"

"Eile hästi."

"See ei wastuta. Aga katsume. Ma sõidan Norröni ja kõnelen temaga mõne sõna. Mind ta ei tunne. Maandun mere pool küljes, siis ei tea ta, kust ma tulen."

Mootor hakkas wurisema ja Lars sõitis teele. Tunni aja pärast tuli ta tagasi, ja me saime lõunalaua kokku.

"Noh?" küsisin ma.

"Oli kena mees, see norrönlane. Elab hästi. Ja lehma on tal ka. Samati lambaid."

"See ei puutu asjasse — kas olid aerud seal?"

"Kannata. Ta tuli mulle maja ees wastu ja ma esitlesin ennast: Mu nimi on Holmström; olen warguse wastu kinnituseseltsi agent. Tulin siia Teile kinnitust pakkuma."

"Mis pean ma kinnitama?" küsis tema. "Siin ei warastata."

"Seda ei wõi teada. Paadid ja paadi tarbeasjad on otsitud kaup. Kui midagi kaob, tasub kõik kinnitusselts — täielikult."

"Nii."

"Jah, niisugune lugu juhtus Ytterönil. Kellegil inseneril, kes seal elab, warastati aerud. Arwatawasti täna öösel. Aerud olid kinnitatud. Nad maksid 15 krooni ja ta saab nüüd 30. On rõõmus, et wanadest lahti sai."

"Nii."

"See tähendab: kui aerud pühapäewani leitakse, siis ei saata midagi. Kas lasete kinnitada?"

"Selle üle mõtlen weel järele," wastas norrönlane.

*

Sõime lõunat, ja siis läksime mere kaldale ning nautisime ilusat päikseloodet. Öhtu oli waikne ja rahulik.

Järgmisel hommikul ärkasin warakult ja läksin alla sadamasse paatide järele waatama.

Aerud olid jälle paadis omal kohal. Kuid nende asemel puudus haugi õng. See oli norrönlase nimekaart.

*

Kui õpipoiss ju ennast meistriks peab ja arwab, et ta meistrist enam teab: ei meistrit iialgi siis temast saa — kõik eluaeg jääb õpipoisiks ta.

*

Mõned mõtted.

P. Grünfeldt.

On tähtjas sisu, aga mitte koor, sest wanagi on mõnikord weel noor, ja mõnikord weel nooremgi kui noor, sest mõni on ju noorelt — wanamoor.

*

Käies pikal eluteel, hoia alal rõõmus meel: ära wäsi walwates — mure tuleb halwates . . . Aita elus vähemaid,

rõõmustele lähemaid: ainult rõõmu koidutiib hädast, murest üle wiib!

*

Lihula lossi waremed.

T. Heini.

Hall müür kui tinaladem katab
Mäewærgu, ümber hiiglapuud.
Weel torni jäänus muru matab,
Kus Eesti wennad wõidelnud.

Ma ronin waremete tippu,
Kui kustund wiimne päikse kiir.
Näen waimus kõrgel rüütli lippu
Ja tules lõõmab taewa piir.

Näe, lõuna poolt, kas silm ei taba . . .
O — jah, seal torn ja kõrgem maa :
Seal kaugel soo ning raba taga
On kuulus maalinn Soontagana.

Kui hämardub, tuul puudes lõõtsub
Ja wilgub ehatähe taht.
Hall udu õhtukaarel õõtsub ;
Seal aurab jõgi, waikne laht.

Õõ tulekul on okstes kära ;
On tülitsemas haki parw.
Alt walgatab kui mõõke sära,
Maa kõigub, kõlab sõjasarw . . .

Waat', waat', kuis sirgest rüütli riivist
Mees mehe järel langemas :

Kes hukkub noolest, hukkub kiwist :
Kes hirmu sunnil pagemas.

Mu kõrwus nii kui wõidu hüüe :
Jää wabaks sa, Rotaalia !
Oh kangelased, teie püüe
Ei olnud ilmaasjata :

Eks õhkund wabaduse iha
Te wõitlustest me hingesse ;
Te waprusest meil paisus püha,
Et rüütliid lõime põrmusse . . .

Weel kaua istun külmal kingul,
Waim rändel minewiku teel.
Kord nutan, naeran; närwid pingul
Läen kodu poole koidu eel.

On hommik, linde laulu õhus
Ja idas purpur pilwerank.
Wist tuule ihing järsult rõhus,
Et kõrgelt langes müüripank.

Nii pudeneb hall kiwiware.
Mäe jalalt üles' hüüan ma :
— On minewik küll must ja kare,
Nüüd kosu sa, Rotaalia!

Fregatt „Diana“ hukkumine.

Wene kirjaanik J. A. Gontsharow.

On juhtunud palju hirmsaid kurb-
mänge mitmekesistel aegadel laevadega
ja laevadel. Hukkusid merel tormide
käes, janu, nälja ja külma, haiguste ja
mæskonna mässude põhjusel. . .

Kuid kunagi pole laeva hukkumine
nii suurejooneline, kui fregatt „Diana“
puhul, kus suurepärase vaatemängu
korraldas loodus ise. Mitte ükskord
pole laevadel tähele pandud maawäri-
semise ajal mere kõikumist, — kuid,
niipalju kui mäletan, suured laevad
pole seepärast hukkunud.

A. 1854 pidi „Diana“ läbirääkimiste
otstarbel Jaapani valitsusega viibimata
sõitma Simodo linna, samanimelise lahe

kaldal, mis asub suure Yeddo-lahe sopis,
mere läheduses. Selles lahes tuli tal üle
elada hirmus piin ja katastroof.

Tuleb arvesse võtta, et Simodo-laht
pole mere eest varjatud ja sellepärast
ei või olla hädaohutuks seisupaigaks
laevadele.

11. detsembril, kell 10 hommikul,
panid admiraal ja teised, kes kajutites
viibisid, tähele, et lauad, toolid ja muud
esemed veidi värisevad, et nõud ja
ehteasjad hüplevad ja tirisevad, ning
ruttasid üles laele.

Kõik oli nähtavasti veel rahulik. Lai-
netust polnud lahes veel näha, ainult
vesi nagu oleks kuristanud ja neela-
tanud.

Simodo linna kõrval voolab kaunis kiire mägestikujõgi; temal oli näha paar dshunkat (väikest Jaapani paati).

Dhshunkad sõitsid äkki kiiresti, — mitte pärijõge, vaid tagasi, jõgepidi üles — mis oli täitsa ebaharilik nähtus: silmapilkselt saadeti fregatilt ohvitser lootsikuga, — teada saama, mis seal sünnib. Kuid vaevalt jõudis lootsik rannikule, kui vesi ta kõrgele tõstis ja paiskas kaldale. Ohvitser ja madrused jõudsid välja karata ja tirisid lootsiku veest eemale. Sellest hetkest hakkas arenema hirmus ja grandioosne vaatemäng. Annan teile selle pildi kirjelduse kahe-kolme joonega.

Meripõhja vankumise tõttu Jaapani rannikul veeres Simodo lahte vägev laine, mis puudutas kallast ja vajus tagasi: kuid ta ei jõudnud veel lahest välja, kui talle merepoolt vastu tormäs uus laine, mis oli veelgi vägevam. Nad pörkasid kokku, ja vesi, mis ei mahtunud lahte, sattus pöörlevasse liikumisse, täitis lahe üleni ja ujutas kaldad vee alla. . . Teine laine kattis kogu Simodo ja hävitas ta lõpulikult. Siis järgnes jälle uus laine, veel ja veel. . .

Veekeeris jätkus kasvava jõuga ja murdis, ujutas üle, uputas ning viis minema rannikult kõik, mis veel iganes terveks oli jäänud. Tuhandest majast jäi kohale kuusteist, ja hukkus ligi sada inimest. Kogu laht kattus majade ja dshunkade osadega, inimlaipade ja arutu hulga kõige mitmekesisemate esemetega: hoonetest, majariistade jne. seast.

See kõik suruti vastu kallast säära-ses rohkuses, et tekkis, admiraali sõnade järgi rappedis, „nagu kalda jätk.“

Ja mis sündis fregatiga samal ajal? Pealtvaatajate sõnade järgi olnud kõige iseäralikum kalda vahelduv tõus ja alanemine: vahel olnud kallas ühel tasapinnal fregatiga, kuid äkki seisnud ta fregatist kuus sülda kõrgemal.

Raske oli, laevadel seistes, otsustada, kas tõuseb vesi, või aga vajub merepind. Veekeeris paiskas laeva kord ühele, kord teisele poole, surus teda ajuti isegi sülla kauguseni saare kaljurannast, mis asus keset lahte, ja ähvardades teda pähkliina purustada. Siis aga lendas fregatt jälle tagasi lahe keskpaika.

Siis hakkas veekeeris fregatti tiirutama — kord ühele, kord teisele poole — niisuguse kiirusega, et kolmekümne minuti jooksul tegi laev nelikümmendkaks tiiru! Lõpuks hakkas ta fregatti vee tõusu ja alanemise põhjusel vastu meripõhja taguma, laevaankruid vastu, paisates kord laeva pahemale, kord paremale küljele. Ja kui laev teistkorda küljeli vajus, siis jäi ta sellesse seisukorda ligemale terveks minutiks. . .

Ja hirm, ja hädaoht, ja hukatus — kõik koondus sellesse ainsasse minutisse.

Kõik haarasid millestki kinni, kes kust sai. Kõik tardusid vaikuses.

Siis kuuldusid palvesõnad: kõik palvetasid, kes sõnadega, ja kõik, enesestki mõista, seesmiselt, nii südamlikult, nagu palvetatakse — vanasõna põhjal — ainult merel.

Jumal võttis merimeeste palved kuulda, ja „Saatus,“ kõneleb admiraali raport, „arvas heaks meid hukatusest päästa.“

Vett hakkas juure walguma, ja fregat tõusis kõrgemale, kuid millises seisukorras!

Aga mitte kõik ei pääsenud hukatusest: üks madrus maksis selle eest eluga, aga kaks said vigastada; kaks halvasti kinnitatud suurtükki kukkusid laeva küljeli vajumisel maha ja tapsid ühe madruse ning purustasid kahe jalad.

Mitu tundi kestis vee määramine vaikse ilmaga ja, lõpuks, oli kõik jälle vagune.

Fregatti üle vaadates selgus, et ta oli üleni möhkline. Toidukamber oli weega täidetud, kogu tagawara oli märg, niihästi era- kui riigivara.

Fregatilt võeti kogu relvistus: kuuskümmend suurtükki viidi randa ja anti jaapanlaste kätte hoiule. Ja jaapanlased hoidsid neid hästi, ehitades suurtükki-dele eritised aidad. Üldse, kuigi nad ise olid kohutavalt kannatanud maavärise all, olid nad Vene sõjameeste vastu väga vastutulelikud. Jaapani võimud saatsid toiduaineid ja varustasid venelasi kõigega, mis tarvilik oli.

Vene keiser hindas nende teeneid ja annetas neile need kuuskümmend suurtükki tänutäheks Jaapani lahkuse eest.

Tähtedewaheline reisirüüroo.

Austria kirjaniku Hellmuth Unger'i romaan.

3

"Mu armas, wana Little!"

James kohmetas.

"Herra professor!"

"Astronoom waatles teda huwitatult, läks ebakindlaks, naeratas.

"Näid olewat kolmekümne-aastane! Oled wist end noorendada lastnud? Näid osatakse ju kõit."

"Wahetate mu ära, herra professor."

"On olemas ju ainult üks John."

"Mu isa nimi oli James, ja ka mina olen James."

"Wabandage. Oodate . . . James? Jah. Tal oli poeg, selle nimi oli James. Kuudas wõisid ometi. . . See oli wist Teie wanaisa."

"Wanaisa nimi oli igatahes John."

"Siis on õige. Olin tooford noorem kui tema, aga tema oli üks mu parematest sõpradest, tooford seal Rio's."

James noogutas peab.

"Rio's olen sündinud."

"Meie taoline inimene unustab, et aeg edasi sammub, on ju tööd ka teiste armude alal. Kas olete ka mõni Araantia jänger? . . . Teie wanaisa aitas mind oma ajal suurte summadega. Inimlikkude arusaamiste põhjal: suurte summadega. Wõlgnen talle palju tänu, wõib olla, tänu kõige eesti, milleks olen tõusnud ja kes olen."

"Olen ise ka weidi täheteadust uurinud, herra professor."

"Noormees — wabandage — soowin, et oleksite pärinud ainult osatäse sellest armastusest tähtede wastu, mis täitis wana John'i hinge. See oli haruldane ja isäralik inimene. Kes tähtedega sobib, õpib alandlikku meelt. Kuid . . . jätame selle. Kui kaua pole Teie wanaisa mind külastanud?"

"Ta suri enam kui kakskümmend aastat tagasi."

"Kakskümmend aastat, ja mina elan alles."

"Teie wärsklust armest wõttes, herra professor."

"Palju aastaid lubasite mulle weel?"

"Kakskümmend. Kolmkümmend, kui seda ise tahate. Ei julge otsustada."

Kaul naeris lõbusalt.

"20? 30? Armas sõber, see on saladus. Teie oleksite pidanud wastama: igawesti!"

"Enesestki mõista. Teid ootab kindlasti surematust."

"Mind. Ma ise tahan igawesti elada."

Mr. Little tundis häbi selle üle, et ta üksiklasest Watlings-Islandil oli arwanud halba ja oletanud, et ta wõiks oja wõtta mõnest kurtroost.

"Herra professor, lubage mulle kõigepealt küsimus, mis mind praeguseni waerwab. Ma pole Te juure tulnud kui waenlane. . ."

"Kuudas on see wõimalik?"

"Teile saadeti paar nädalat tagasi mingi Inglise seltsi poolt 20 miljoni Inglise naela."

Wanamees kuulatas, kuid jäi rahulikuks.

"Mii? Seda wõib olla. Awalikult heldub, ma ei tea seda. Ma ei tunne ülbegi huwi rahaküsimuste wastu, selleks on mul oma wälitseja ja truid abilised. Kuid kõit on wõimalik. Mu institutidile saadetakse väga palju raha. See on väga ilus, et targad inimesed suuri asju toetawad, kuid mina ei täna ühtegi. 20 miljoni naela? Jah. Oleme olnud uued kallid aparaadid. Wõib olla."

Kuulmatu summa ei awalbanud wanamehe peole mingisugust mõju.

"20 miljoni Inglise naela, herra professor!"

"Armas sõber, Teie kõnelete sellest nii suure tähtsusega. Mis on Teie mõõdupuud? Wäikse juurest Neptuunini, s. o. meie lähema planeetwennant on wahelaugus 4.500 miljoni kilomeetri. Palun, ärge seda unustage. Tulite Teie aga minu juure mõne mitteteadusliku ülesandega, siis, palun, ärge unustage, et mind mu wahelorrad kaastimeestega sugugi enam ei huwita. Mu ilmadel pole Teie omaga midagi ühist ja ei anna talle ka midagi. Ometi. Awalban talle kord kõige kõrgema saladuse, mida inimsugu üldse tundma on õppinud: et meie kõit, kõit — oleme surematud."

"Meie kõit?"

"Teie kahtlete? See on õigus. Kuid see asi ei huwita Teid wist palju?"

"Ma ei julge sellega Teie aega raisata."

"Teie olete mu sõbra pojapoeg. Olen paljugi unustanud ja paljugi unustada tahtnud, kuid tänu? Ei. Kintige mulle üks päew, ja Teie ei kahetse seda italgit."

"Herra professor, tänan Teid."

"Ma pole ilma egoismita. Mu mõlemale assistendile on see, mida tean ja armastan, nii kodune ja hästi teada kui Teie, wõib olla ühendused wana ja uue maailma wahel. Tahaksin hea meelega teada saada, kuidas mõjuwad mu leitud — wabandage mu sõna — wõhtu

peale. Ma et tea ju praegu veel, kas mu leidustel on väärtust, kuigi teistest astronoomidest olen lindlasti tütt maad ees."

"Ilm. . ."

"Mis on ilm?! Ilm on midagi muud kui seda arwawad kõige targemad pead. See maakera pole, seda väärt, et temaga üsleülbse tegomist tehakse."

"Kuna me aga temast oleneme. . ."

"Kes ütleb seda! Ütlikas o'leneb jenni maast, kui ta tiibu ei suuda laotada. Mis tähendab talle ilm siis, kui ta lendab! Tuige laaja, kui tahate!"

"See meelega!"

Mr. Tittle oli joomastuses. Kui tähtsusetu näis saladus, mida ta oli tahtnud lahendada — selle kõrwal, mille nähtawasti oli lahendanud ta ees seiwew suur, tõsine ja alandlik mees.

Nad läksid tähetorni kuplisse. Merele oli lastunud wihemil: horisondi jooned olid kustuma löönud. Ja sinkjad loorid peitsid endasäe lähemate saarte korallirahnu.

"Kas tahate lord läbi piffilma waadata?"

"Lüüan."

"Mida näete?"

"Suurepäraast tähte."

"Jah, see on Weenus. Waatlen teda kuuldelaua. Üstuge, see on palju huwitawam kui Teie ajalehtede-lugemine! Kui kõik inimesed teotseksid astronoomia alal ja enam teaksid miljoni ilmade sündimise ja hukkumise, mille pistillukesemate hulka ka kuulub meie maakera, nad oleksid kindlasti targemad ja ka paremad. Poleks enam waenu ja sõdu. Inimeseka tuntakse end ainult siis, kui saadakse aru sõnast: igawit. Galloo! Mis see on?"

Seinal tärises aparaat, ja punane lamp tõi paar helki. . .

Mr. Tittle waatles wanameest, kes hoo wald töötis ja nihutas. Tornikuppel pööras aeglaselt ja helita.

"Wahandage. See oli teade Alkorilt. Pean wastuwõtja lorda seadma."

"Kes on Alkor?"

"Wanamees ehmatas."

"Teie ei tea, kes Alkor on?"

"Alkor?"

"See on ju wõimatus!"

"Wahandage mind, palun, ma pole ju astronoom."

"Ah, õigus. Jah. Inimene ei wõi ju kõik teada. Alkor on — kui tahate — wäike tähele Mizart kohal. Suure Wantri tähestikust. Ta pole enam päike, waid hukkumisaadiumis — nagu meilgi maakera."

"Ja keegi helistas Teile seal?"

"Mu assistent, Dr. Lawrence, tahab nähtawasti koduõitu alustada."

"Kas olen hullunud, mõttes mr. Tittle, wõi on wanamees peast nõber?"

"Kui kauget peab ta reissima, herra professor? Wahakangus pole wist wäike. Umbes 10 miljoni kilomeetrit? Miljoni ei loe ta ju milletski täheteaduses."

Wanamees naeris nii kawalalt, nagu oleks mr. Tittle wäitnud, et merisead munewad ja et kodujänesed juures walitsuse käjul kahelapsesüsteem läbi on wiidud.

"Kuidas pean seda Teile lühidalt seletama? Kas teate wähemalt, mis on üks walgusaasta?"

"Kahjuks, ka mitte!"

"Wange tähele. Walgus kandub edasi sekundis 300.000 kilomeetri wõrra. Kui walgus liir selle kiirusega — wõrdlemisi on ju see õige wäike kiirus — ifka edasi rändab, siis on ta 365 päewaga moodustanud walgus-aasta. Et aga eelmiste finnistähtede juure jõuda — teate ometi, mis on linnistäht? seks tarwitab ta neli säärast aastat. Alkorini kestab tee igatahes aga nelituhat kolmsada ja wiiskümmend säärast walgusaastat. Kaunis ilus arw, eks?"

(Kaunis ilus arw!)

"Mis meile meie maakeralt näib olemat finnistäht on tõepoolest ainult üks neist miljoneist päikestest teisel pool kõiki planeete, mis tiirlewad meie päikese ümber, teisel pool linnuteed, ka tüükse materiat kõiksuses, mis tiirleb ilmaruumis kuulmatu kiirusega."

"See on . . . see on. . ."

Professor naeratas.

"Kas pole nii, need kakskümmend miljoni naela pole enam kuigi suur summa?"

"Teie arwud, herra professor, on mulle täiäsa arusaamatud, kuid wõimatu näib see igatahes, et nende ilmadega ühendust peetakse."

"Kuidas? Ja, kui tahaksite sinna telegrafeerida, neljatuhandat aastat ei suuda ükski inimene ära rodada, aga selleks on meil kiiremad ühendused. Kõige huwitawam on see, et pole waja peatuskohti ja wahajaame ja et kunagi kuhugi mujale ei satuta, kui nimelt sinna, kuhu soowitakse. Ainult kulud on eestlugu veel liig juured. Soodan aga, et wõin neid peagi kätte saada, nimelt päikese-energia parandatud kasutamise teel. Huwitaw on ka, et teekond kestab kuule ja ükskõik misjuguksle tähele justament ühelana. Energia on iseneleest naeruwäärsest wäike ja oleneb meist enestest."

"See tähendab?"

"See on pööraselt lihtne, ja ma imestan ifka veel, kuidas mõni teine selle mõtte peale pole tulnud. Mis on siis kiirem kui heli ja walgus?"

"Wõib olla, möte?"

"Nojah! Teie teate ju ise. See on fogu mu salabus. Mõtelge ainult Alpha Centauri, Kapella, Päikese, Marši, Kestori või Saturni peale, igatõrd tarvitate Teie selleks ainult murdosa sekund'ist, s. o. just sama palju, kui mõtleksite Hiina, Port Said'i, Barcelona või Rio peale. Sääraste õnnelikkude asjaolude soodustusel on ju lust reisida. Eks?"

"Fantaasias!"

"Muitugi. Fantaasiaga reisib iga lunletaja ja tunneb sellest mõnu. Mis inimene mõtleb, see on ta ilm."

"O, en nõus, herra professor. Kui mõllen praegu näiteks, "Meduusa" peale. . ."

Wanamehe nägu muutus äkki, suur hirm paistis ta silmist.

"Mis . . . mida teate Teie "Meduusast"? Rääkige. Jumala püra! Rääkige!"

"Wõib olla, olen sellest und näinud, herra professor. . . "Meduusa" on vist Siiruse planeet. . ."

"Õigus! Täitja õigus! Mitmes?"

"Neljasteistkümnest!"

"Kuidas teate seda? Kust?"

Wanamees oli enese üle valitsemise täiesti taotanud. Minutid möödusid. Nagu sügavast unest ärkas ta pikapeale jälle elule.

"Üks lahkest, Teie olete mind kui kelu p. t. nud, mu herra, või Teie olete mu waenlane, kelle sihti ma igatõhes weel ei tunne, hädaoh- lik waenlane, või aga mu töö, mida nii kaua salajas olen hoidnud — on kellegi poolt ära antud."

Mr. Little seisas rahulikult oma kohal.

"Herra professor, katjun asja weidi selg- tada. Ma pole Teid petnud, ka pole ma Teie waenlane. Teie suured leibused pole ilmale teatavaks saanud."

"On ainult üks võimalus, mind on ära antud."

"On ehk weel mõni teine võimalus. Kui- das see võimalikkus on saanud, et ma ala- teaduses midagi planeet Meduusast olen aim- nud, ei oska ma weel isegi seletada. Kuna ma ise selgitust otsin, tuln ma stia Teie juure Watlins-Jõland'il."

Nüüd naeris wanamees rõõmsalt.

"Õigus! Õigus! Teil on õigus. Nüüd tean ma isik. On weel üks võimalus, mille peale ma algul ei mõelnud."

"Milline?"

"Küllap saate kõik teada. Teil on selleks õigus. Pean aga algul ise kindlaks tegema, kas kõik nii on."

"Teie teate seega, et see võimalik oli, et mu isikuga sõbrast nalja wõis teha?"

"Suurepärane! . . . Kuid laske, ma jutus- tan edasi. See kõik on tarvilik."

Mr. Little mõttis istet.

"Kui meie fantaasial korda läheb kõige wä- hema materjaali-kuluga oma aju teemilaalide mõjulõigist kaugustest läbi tormata, kui soow- ja see on ju iga inimese juures olemas — meie maakeralt wälja tahab tungida, siis oli kõige lähem ülesanne, et seda soowi teha teos- tamiskõibilikkus. Arwan, et ma sel a'al nii mõndagi korda olen saanud. Peaksin Teile igatõhes fogu oma eluöö ette lugema, kui ta- hate aru saada mu idee foguulatusest. Kuid selleks pole praegu aega, ja Teie peate leppima, üksikute märkustidubega. Mis on möte? Muu- detud ajuenergia. Energia ei wõi kunagi ka- duda, seda Teie ju teate süüftlast. Ja ometi on energia, kui ta, sündides ajurakkestes — wälja saadetakse — näiliselt kadunud, nagu elektriwool sädetornilt tulles. Alles siis, kui ta kusaqil wastu wõetakse, tekib wõimalus ta uuesti ümbermuutmiseks keemilisel teel. Suudan ma seda ühe mõtete-kompleksidega, mida nimetame "hingebeks". Otsin omale samalaadiliselt tsje- featud wastuwõtte jaama ja wõin "hinge" wälja saata — kuhu iganes tahar. Üksna lihtne, eks?"

Kuna meie astronoomid oma abindubega, näigu nad meile et tea kui täiuslikud, leidjatena siiski käperdajateks oleme jäänud, pidid katked hüpoteeside tõe selgeks tegema. Kuu, meie nii lähedane sõber, on ilma atmosfääriga ja seega ka elanikkudeta. Merkuur ja Weenus tiirlewad liig päikese läheduses. Glawad olewused peawad seal footu teistes tingimustes, kui meil, elama, nii et meil nendega mingisugust inimlikwaimlikst üht- lust ei ole. See maksab ka Marši elawate olewuste kohta, kes kindlasti olemas on. Teised meie päikeseüsteemi planeetid: Juupiter, Uranus ja Neptuun on nii kaugel eluandwast walgu- allikast, et meie nende elanikke mitte inimes- teks — inimene normiks wõetud — ei wõi nimetada. Seega, meie ei loo wist tialgi suhteid oma planeediwendadega. Kui aga olid olemas — nii ätlesin endamisi — teised maakerad, mille wanus wõrbus meie planeedi omaga, kui seadused, millele alistusid need, sarnanesid meie maakera seadustele, kui ka need tiirlesid teatud kaugusel ümber keskpaikjete, siis oli loota, et ka seal elaksid inimesed, kellega meil wõiks olla paljugi ühist. Kas saate aru?"

"Üskumata julge oletus!"

"Sugugi mitte! Wõin Teile tunnistada, et ma nende mõtete peale poleks tulnud, kui mul oma endiste teemaaureimuste põhjal wõi- malus poleks olnud — oma mõtteid edasi kanda ilmaruumi. Mul on korda läinud inimlike

mõtteid ümber muuta teatud energiateks ja neid kosmose jaoks teha transporteeritavaks, ja ümberpöörduvalt, igatahes õnnelombel lahendada küsimust, mis võimaldab kaugele ja meile lähetatud energiatega ümberkorraldamist kätsetatavateks. Wõin Teile ütelda, on olemas ilmasid, kultuuridega, mille inimestele meie peame näitama kui loomad. Kuid nende tähtedega olen ma veel esialgu vähe tegemist teinud."

"Et meie maakera mitte kompromitteerida?"

"Sellegipärast mitte. Orgaanilise ülesehituse pärast, mida nõuab mu töö. Mul on veel küllalt tähtede alal õppida, nende tähtede alal, mil on meiega ühtlane kultuur. Need olen leidnud terweni sadaneliteist."

"Aga herra professor! Kuna Teile mu ettekujutuswõime juba hoosse olete kiskunud, — ja mis ma nüüd sellest suurest armust tähtedest kokku võin fantaaseerida, see võiks nõrgemate närvidega inimese otse hullumeelseks teha."

"Kuidas?"

"Sadaneliteist tähte kõige lähemas waimlises ühenduses . . ."

"Muidugi! Teile nimetate sellega tulewase neljakümnennda astme ühendatud tähertifide liidu alused."

Mr. Tittle naeris.

"Neljakümnennd nimetab meie waimlise alamäärtuslikkuse astet. Wõib olla, tuleb kord aastamilljonite keskes seba, mida omale praegu sugugi ette ei oska kujutada, kus hukkumate ilmade waimud peawad wõitlema olemasolu eest tekkivate ilmadega, kus kõrgemad kultuurid lennates wallutatakse kõiksuse poolt."

"See on kuulmatu!"

"Esialgu aga loome alles need ühisriigid. Mõtelge ainult — esialgu on hinge-fotogrammide liig kallid — kui juba saame korrapäraselt teateid neist ilmadest, kui wõime oma ajalrjanduses täpsealt kirjeldada kõiki lawitõnnetusi ja wulfaanilisi erupstioone ja kõige kangeamatel tähtedel, nagu praegu telegramme awal-dame kellegi paawsti surmast wõi mingisugusest sõjast . . ."

Mr. Tittle pööris ringi. Kas istus ta tõesti tähetorni kupliks ja kuulis rääkivat kedagi õpetlast, wõi oli see ta haiglaste fantaasia ettekujutus?

"Olen, oma kirjatoobdes kõik üles tähendanud, nagu seba omale ette kujutan; olen loonud hiiglateose, milles pole unustanud kõige wähematki kruwi; kord on ainult waja, et surutakse ta peale, ja ilma hullumine on käes?"

"Ja Teile? mida tahate Teile teha?"

"Mina lähen, kui kõik on korras, pioneerina mõnele teisele tähele ja sealt algan ma wallutuslõiku läbi kõigi ilmade."

"Läbi kolmkümmendühelkese kõrguse astme?"

"Jah, minu oletuse põhjal. Wõib olla, on neid astmeid ehk rohkemgi."

"Ja kui wallutamine korda läheb?"

"Ja lähed korda, mitte tuhandete, waid miljonite aastate jooksul, kuid mis see tähendab?! Siis kord . . . wõib olla, tohime meie oma käed ka kõige kõrgema, selle wiimse järgi wälja sirutada . . ."

"Kõige kõrgema?"

"Wõib olla, oleme siis ise küpsed selleks, et suudame ilmasid tekkida ja neid wallitseada."

"Hullumeelsus!"

"Ei! Täna ehk näib see nii. Kuid mu assistent Alforil ei tarwita ometi nii kaua oodata. Ta läheb juba kärsitaks ja arwab, et siin mõne rike on."

Professor telefoneeris.

Paari minuti pärast kandis kaks teenrit kellegi mehe kisse, kes, ilma et oleks teretanud, wajus tugitoolile, mis seisis ühenduses elektriparaadiga.

"Ma ei saa Teile oma ametiwenda weel östada, mr. Tittle. Ta pole weel ärganud. Kuid wite minuti jooksul. Waterjaltsatsioon nõuab weelbi aega."

"Kas olite ka ise kunagi mõnel tähel, herra professor?"

"Ei. Tialgi. Mina, kui ülesleida, seisjan Mooseseana mäel, näen isolatud maad oma ees ja ei tohi ise ometi sinna minna. Mu mõlemad assistendid ei tunne mu aparaate weel täielikult. Nad on jenni ainult katseid maapealsete translokatsioonide alal toime pannud. Ma ei tohi millegagi riskeerida. Sest on ju võimalik, et sõidan kuhugi teise ilma ja jäängi sinna, kuna mu assistendid mind ehk tagasi ei oska kutsuda. Mu töö pole weel lõpul."

Nüüd teadis mr. Tittle, et ta Nizza oli olnud nende auahnete astronoomide katseobjektiks. Ta leidis nende naljad labased ja ka hädaohilikud olewat. Ta oli aga ka õnnelik, et ei tarwisenud end enam hullumeelseks pibada.

* * *

Dr. Lawrence, Bratt'i teine assistent, oli wahapeal „pärale jõudnud“, teretas professori aupakkumist ja östas end mr. Tittle'ile. Kaks päewa eemal olnud, oli tal hiiglanälg. Mr. Tittle ei waadanud asja peale ilka weel et tea kui tõsijelt. Sõpüks wõis ju igauks tõendada, et ta kusagil teisel tähel on wibinud. Dr. Lawrence wõi Bratt'i teine ametiwend pidi Nizza loofi midagi teadma. Professoril oli ju kõigest kaks abilist.

"Wabandage, mr. Lawrence, kas ei ole meil ühiseid tutwusi?"

professor Bratt'i u'uall, siis wiidaks see liig palju meie aega.

Sellest eht jatkub, kui teatame, et ta kord unes nägi, kuidas ta hing tähest-tähele hüppas ja kuidas löit wastuwõttejaamad kõiksuses üldstreigi pärast olid sulutud. Asjata püüdis ta siin-seal järele tungida, lendas miriaadide walgusaastate kauguste ja jõudis lõpuks pahase meelega maakerale tagasi. Ka siin ei tahetud teda enam wastu wõtta, kuni ta lõpuks peaga wastu Bratt'i kallid instrumente müskas ja üles ärkas. Ta oli woodipeatft wastu omale suure lähmu pähe löönud.

Kui mr. Little oli helistanud, astus tuppale keegi mulatt ja lõi talle teate.

Mr. Little sõitku koha Watlings-Islandilt minema ja tulgu New-Yorki, Broadway'le, wastu City — Hall'i. Seal oodata teda keegi isand, kes temaga kokku tahta saada.

"On selle herra nimi Taylor?"

"Ei, Pot."

"Mr. Little wiistaks läbi hammaste."

Pot! Pot! Pot!

Wiisugune häbematus!

"Kas teab sellest herra professor Bratt midagi?"

"Ei. Herra professor on hommikuni tähebornis tööd teinud ja heitis alles tund aega tagasi puhkele."

"Ja mr. Lawrence?"

"Mr. Lawrence on enne keskööd jälle ära reisinud."

"Kuhu?"

"Ma ei tea seda kindlasti. Arwatavasti wiibib ta Weegal, seal on mingi konwerents."

"Mis see Weega on?"

"Muidugi täht, mr. Little!"

James naeratas. Olgus. Weega oli täht; ta polnud ainult und nätnud.

"Kuidas jõuan kõige kiiremini New-Yorki?"

"Neil on oma aurikud. Kas pean ühe neist tellima?"

"Palun. Ja kas wõiksite ühe telegrammi Hawannasse saata?"

"Enesefkki mõista!"

"Mr. Taylor, Astoria, Hawanna. Sõitku New-Yorki, oodake alles kümne päewa pärast. Little."

"Korraldan löit."

James andis teenrile jootraha.

Mr. Little reisis wiibimata Bratt'i „Belikaaniga" New-Yorki.

Kas tundis enese Pot tõesti nii kaitstud olewat, et ta end koguni tänawal julges näidata? Ja kust teadis ta, et tema, mr. Little, ta wiguritest jagu on saanud?

New-Yorgi sadamas.

"Pardon, mr. Little?"

Keegi wõdras lõnetas teda.

"Mr. Pot lasseb Teid terwitada ja ootab Teid õigeks kellaajaks. Ta soowitab Teile tungiwalt, kõik rumalused kõrwale jätta ega politseid tema pärast mitte külitada. See oleks asjata."

Mees oli kadunud, enne kui mr. Little midagi sai wastata.

James wõttis auto ja nimetas Pennsylvania-hotelli nime, kus ta harilikult peatas. Autojuht aga sõidutas ta läbi Brooklyn't Williamsbourg'i, üle East River'i.

"Siig kaugele, kallid mees!"

"Ei, mr. Little, muidu jõuate liig hilja Broadwayle."

"Neetud!"

Pot'il oli nähtawasti kogu New-York ahelift täis.

Broadway. Mr. Little tahtis autot kinni maksta.

"Tänan. Mr. Pot'il on au."

Ja auto oli kadunud.

City-Hall.

Mr. Little peatas ja ootas, kuni wõiks üle tänawa minna. Ta silmit'es teist tänawapoolt.

Seal! Seal seisis isiklikult mr. Pot, ilma kõige suurem kuritegija. Ja ootaks teda. Kas et tuptud ta wälkmust New-Yorgi politseis? Seal kõrwal seisid ju politsemid. Kui lähed õnneks?

Keegi püüdnud mr. Little'i käewart. Mr. Little pööris ümber.

Paks, sõbralik, jowtaalne wanaherra seisid ta ees.

"See on wäga lahke Teie poolt, mr. Little, et olete tulnud. Kas tahate mulle tinkiida pool tundi? Jah?"

"Kas Teie olete?"

"Pot."

"Teie pole Pot."

(Sägneb).

Kindimõistatuse laulandus

Nr. 10 (52)

Kull wõttis kuke, wiis äke (ehk põllurulli) peale ja murdis ta ära.

Õigeld seletusi sentaid:

Tallinnast: Ada Alberg, Rud. Aiker, Erika Kriitberg, A. Kihari, G. Luomala, Loorberg, Jaan Laan, E. Lehto, Kallaste, Tiido, He. ...

Tartust: Paul ... P. ... Linda ...

... ja ...

Palu, Pärnast: Anna Reinik, Lydia Reinik, ... Arkady Reinik, ...

Loostuste wõitjad 1.) 1 esime Ed. ... 2.) ... 3.) ...

Romanid kirjutas

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja luumakast lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

Tallinnas, S. Tartut. 21
Tel. 28-47.

Kõige suurem biskviidi- tehas Eestis

Falck & Co.

Tööstuse saadused on kroonitud kümne esimese kuld- ja hõbeaurahaga.

Tallinnas, S. Tartut. 21
Tel. 28-47.

Raamatukogudele, koolidele ja kirjandus-armastajatele!

Raamatukogu, olgu ta seltsis, koolis või kodus — nõuab alalist ja mitmekesisist täiendamist, et iga lugeja leiaks oma maitse- ja ettevalmistuskohast lugemist.

Kuid raamatute walik on väga tülikas ja raske, sest et meil seni puudub täielik raamatute nimestik — mis ei lase kiires korras ära otsustada millised raamatud tuleksid muretseda, et kogu tõesti täieneks nimelt mitmekesise ja igale maitsele ja arenemisastmele wastawa kirjawara poolest.

Teiseks teeb omapoolt takistusi raamatute hind.

Mõlemas suhtes võib wastu tulla ajakiri „Roman“; esiteks, ta võimaldab kõige mitmekesisema waliku sisu mõttes; teiseks, ta hind on kättesaadaw kõige vähemalegi kui raamatukogule ja koolile.

Aastakäik 1922,

mida weel piiratud arwul saada, maksab oma 576 suure lehekülje peale waatamata — kõigest 500. —, iluköites 700. — marka, ta sisus leidub 7 romaani, hulk novelle ja uudisjutte 49 rahwuse kirjanikkude sulest.

Aastakäik 1923,

mida weel weidi rohkem tagawaraks, maksab 700. —, iluköites 900. — marka; lehekülgede arw 744; siin leidub terweni 11 romaani, hulk novelle ja lühemat kirjandust 51 rahwuse sulest

Tellida või kas posti järelmaksuga või raha ette saates talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 (uks B, Laenuwanga majas).

Tellimisi 1924 aasta peale wõetakse weel wastu.